

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЕ РЭЛІГІЙНАЕ ДУМКІ

З ІМЕСТ

Л. Ставацкі — Справа съветагляду	1
Ю.Л. Панаж — Як выглядаў Хрыстос?	3
а. Л. Гарошка — Хрысьціянства ў съвяtle навейшых навуковых адкрыццяў	5
А. Дзедзінка — Кіно (Заканчэнне)	7
Рудольф Уч — Нябачны судзьдзя	9
А. Жменя — Сірата пад крыжам	10
Я. Гладкі — Народная песня на В. Пост	11
а. Л. Гарошка — Бібліяграфія	11
На рэлігійнай ніве	13
Беларуская хроніка	14
Атрыманыя часапісы і кніжкі	**

«SUR LA VOIE DIVINE»

BULLETIN RELIGIEUX BIELORUSSIEN

Année V. № 1(40) Janvier-Février 1951

51, rue des Sts-Pères — PARIS - VI^e

Перадплата «Божым Шляхам» на 1951 г.

	За адзін нумар	На год
Францыя	50 фр.	300 фр.
Англія	1 ш. 5 пэн.	7 шыл.
Аргэнтына	2 пэз.	10 пэз.
Аўстралія	1 ш. 10 пэн.	9 шыл.
З. Ш. А.	20 цэн.	1 дал.
Бэльгія	8 б. фр.	45 б. фр.
Данія	1 д. кар.	6 д. кар.
Канада	20 цэн.	1 дал.
Нямеччына	70 пф.	4 н. м.
Швэція	1 ш. кар.	6 ш. кар.

Грошы слашь на адрасы:

у ФРАНЦЫІ:

Chèque Postale : Paris c. 6287 44
R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres,
PARIS VI^e.

у АНГЛІІ:

Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden
Avenue, LONDON N. 12.

у АРГЭНТЫНЕ:

Sr. Juzefovic Henryk, Calle Irala 1510 Dock
Sud, BUENOS AIRES.

у АЎСТРАЛІІ:

Mr. Jackievicz Donat, 60. Fisher Str.
East BRISBANE, Q-ld.

у БЭЛЬГІІ:

Mr. Vostrykau Michel, 8, Place Hoover,
LOUVAIN.

КНІЖКІ ДА НАБЫЦЬЦЯ.

У Беларускіх Каталішкіх Місіях у Лёндане і Парыжы можна купіць наступныя беларускія кніжкі:

Друга В. — Ты і яна. 250 фр — 6 шыл.
а. Л. Гарошка — Душа 40 фр. — 1 шыл.
а. Л. Гарошка — Паходжанье чалавека 20 фр. — 10 пэн.

а. Л. Гарошка — Св. Еўфрасіня — Прадслава
Полацкая 130 фр.— 3 шыл.

Равенскі M. Арсеньева Н. — Магутна Божа. Пес-
ня з нотамі. 5 фр. 3 пэн.

Народная казка — Музыка і чэрці 40 фр. 1 шыл.

Сяднёў M. — Цень Я Купалы 30 фр. 15 пэн.

Каваль П. — Беларусь у датах ,ліках і фактах
250 фр. 6 шыл.

Малітаўнік «Божым шляхам» 80 фр. 2 шыл.

Малітаўнік «Holas Dušy» 200 фр. 5 шыл.

Камплект часапісу «Божым шляхам» за мінулыя га-
ды 1200 фр. 1 ф. 10 шыл.

Звяртатца на драсы: У Францыі:

R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres.
Paris VI.

У Англіі: Rev. dr. C. Sipovic, Marian
House, Holden Avenue, LONDON N. 12.

УВАГА!

Усю карэспандэнцыю для рэдакцыі «Божым шляхам» просьціца высылаць на вышэйпаданы асаблісты адрас адказнога рэдактара а. Л. Гарошка.

Рэдакцыя.

Магчымасці здабыцця асьветы

Управа Беларускага Акадэмічнага аб'еднанья атрымала дазвол на арганізацыю бурсы для беларускіх дзяцей школьнага вежу (хлапцоў і дзяўчат). Дзеці будуть вучыцца ў бэльгійскіх пачатковых і сярэдніх ці фаховых школах і дадаткова будуть мець лекцыі беларускай мовы, гісторыі, гэографіі і музыки.

Утрыманыне ў бурсе і школьнай асьвете за-
бяспечваецца бэльгійскімі ўстановамі.

Па сканчэнні сярэдняе школы прадбачваю-
ца стыпэндыі для універсітэтскіх студыяў.

У сіх зацікаўленых просіцца высылаць за-
явы да ЦБАА. Да заявы далучыць наступныя весткі:

1. Імя і прозывіща кандыдата. 2. Дата наро-
джання. 3. Прафэсія і сучасны занятак баць-
коў. 4. Асьвета кандыдата. 5. Ці вучыцца іяпер
і дзе? 6. Якія мовы ведае? 7. Ці змог-бы пера-
ехаць у Лювэн (за згоды бацькоў і апякуноў)?
8. У якім кірунку ханеў-бы вучыцца пасля атры-
маныя сярэдняе асьветы? 9. Дакладны адрас.

Пісаць на адрас:

Centre des Organisations Universitaires
Bielorusses à l'Etranger, 8, Place Hoover,
LOUVAIN, Belgique.

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год V.

СТУДЗЕНЬ — ЛЮТЫ 1951

№ 1 (40).

Справа съветагляду

Алдаўна ведама, што некаторыя часапісныя артыкулы маюць толькі невялікі лік чытачоў. Звычайна гэткім артыкуламі ёсьць тыя, якія вымagaюць напружаныя ўвагі падчас чытання, а пасля прачытаўнія накладаюць на сумленыне чытача некаторыя абавязкі. Самазразумела, што прымаць абавязкі, асабліва калі яны нялёгкія і вымagaюць розных ахвяраў, не належыць да прыемнасці, дык ня дзіва, што шмат хто перагортвае гэткія «цяжкія» артыкулы, прачытаўшы толькі іхны загаловак.

Аднак ёсьць пытаныні, аб якіх трэба пісаць, не зважаючы на нікае незацікаўленыне, калі гэтага вымagaе важнасць справы. Такою справаю ёсьць справа съветагляду.

На старонках «Божым шляхам» гэтае пытаныне закраналася ўжо ня раз і ў розных формах, але ягонае аграмаднае значэныне з аднаго боку і вышэйуспомненаве незацікаўленыне чытачоў з другога боку, а да таго яшчэ вялікая актуальнасць гэтага пытаныня так у міжнародным жыцці, як і ў радох нашае эміграцыі — вымagaюць прыглянуцца да яго больш уважна.

Да гэтага часу на старонках беларускае эміграцыйнае прэсы замала прысьвячалася ўвагі справе съветагляду. Часам нават стваралася уражэныне, быццам некаторыя газэты і часапісы аб съветаглядзе нічога знаюць і ведаць ня хочуць. Нават можна было стрэнуть такія дзвіацтвы, як ідэалягічныя артыкулы бяз ніякае ідэалёгіі, або заклікі і адозвы з ідэалягічна паражнечасца.

Замест ідэалёгіі і съветагляду сталася модным спэкуляваць імёнамі бацькаўшчыны і народу, бо гэта яшчэ найбольш чулае мейсца ў душы кожнага эмігранта, асабліва палітычнага. Але ад таго-гэта падыходу да справы замест карысці была толькі шкода бо бязідэйнае пераліваныне з пустога ў парожніе імёнаў народу і бацькаўшчыны толькі прафануе патрыятычнае пачуццё, а ідэалягічна паражнечасца толькі паглыбліяеца.

Бо якую-ж мае вартасць гутарка аб патрыятызме, калі нехта дамагаеца ад іншых любіць бацькаўшчыну і выказваець гэту любоў нат праз вялікія ахвяры, але ня ўмее адказаць на простае пытаныне: чаму мы павінны так рабіць?

Той, хто захоўвае Божыя прыказаныні, на гэткае пытаныне адкажа бяз хістаныня, што акрамя ўроджанага пачуцця любові да ўсяго роднага любоў бацькаўшчыны загадана Богам адначасна з любоўю бацькоў у чацвёртым Божым прыказаныні, але што адкажа той, хто гэтых прыказанынія прызнае? Пэўна-ж ён так-жа нешта будзе гаварыць і спасыліца на ўроджаныя пачуцці, але ўсёй ягонай гутарцы грош цана, бо бяз Божых прыказанынія любоў да бацькаўшчыны будзе зводзіца да жывёлінага ўзору, а з гэткім патрыятызмам далёка не заедзеш; ён хутка вырадзіцца або ў шавінізм, або выпятратэ зусім і дасць матэрыйял да таго тыпу сусьветных бадзякаў, аб якіх Максім Багдановіч гаворыць у «Эмігранцкай песьні»:

Ёсьць на съвеце такія бадзякі,
Што ня вераць ні ў Бога, ні ў чорта.
Ім прыемны стракатыя съцягі,
Караблі ў акіянскага порта.

Тады калі шавінізм гатоў скінуць усе съвятасці з аўтароў у съвятынях і паставіць там бацькаўшчыну, і ў ахвяры для ея прыносіць нават Бога, перавяртаючы гэткім чынам увеселівіні лад, дык такія бадзякі ўпадаюць у другую крайнасць і ня маюць агулам ніякіх патрыятычных съвятасцяў. Съведамасць аб выкананыні нейкіх абавязкаў, а тымболыш аб ахвярах для народу, для бацькаўшчыны ў гэткіх людзей ня існуе. Таксама далёкія ад ахвяраў і абавязкаў тыя, якія ня маюць ніякіх вышэйшых ідэяў, а на аўтарох хацелі-б паставіць сваё «я» і каб увеселіць съвет службовікі. Недалёка алстаюць ад іх тыя, што думаюць толькі аб кілішках, балях, абымах і вясёлай кампаніі.

Агулам людзі бяз вышэйшае ідэі, калі што выконваюць для агульна-грамадзкай справы, дык толькі пад прымусам; іхніе жыццё стае звычайным мадзенынем. Янка Купала ў сваім «Прагорку» глубока ўзрушаюча малюе прыгнобленых людзей, якія згубілі «усе жаданыні яснаты» і з душою і скурай счэзылі ў здабываныні марных дачасных дастаткаў — яны нават на такі палкі заклікі пра-

рока, у якога із зраніцаў «біў вялікіх праўд съвяты агонь» замест зразумення і послуху так адка-
залі:

А людзі глянуўшы на сонца,
Адказ казалі грамадой:
— Па колькі-ж нам дасі чырвонцаў,
Калі мы пойдзем за табой?

Гэта ёсьць сумны, але праўдзівы абрэз людзей, ня маючых ідэйнага съветагляду. Ім гра-
мадскія справы ёсьць нечым незразумелым і аб-
свайт будучыні яны дбаць ня могуць. Нават рэлі-
гію яны расцэнъваюць з гледзішча дачаснае ка-
рысыці.

Звычайна съветагляд вырабляеца ў маладосьці падчас школьнага ўзгадавання. Але ў міну-
лым стагодзьдзі пад уплывам вольнадумства школы імкнуліся даць нейкі падман съветагляду, аба-
саваны на матэрыяльзіме, а ў сапрауднасці толь-
кі стараліся зруйнаваць рэлігійны съветагляд, які
маладзь атрымоўвала ад пабожных бацькоў і ад
Царквы. У выніку гэтакага ўзгадавання людзі вы-
ходзілі са школы з духовам паражнечасою і ста-
валіся рассаднікамі абыякавасці. У дваццатым
веку духовая паражнечасою, бязметнасць і агулам
нястача съветагляду ў людзей сталася на толькі
масавым зъянішчам, што яго ахрысыці хваробаю-
часу.

Цяпер гэтую паражнечасою вельмі спрытина вы-
карыстоўваюць камунізм і бальшавізм, запаўняю-
чы яе сваім ідэямі, падбираючымі да выканання
руйнацкіх плянаў.

Гэткі стан рэчаў адчыніў вочы неаднаму перш
абыякаваму да рэлігіі, бо стала ясным, што ўтра-
та рэлігійнага съветагляду вялізе да шмат горшых
наследкаў, як гэтага можна было спадзявацца.
Пачуліся спачатку нясьмелыя, а потым штораз га-
ласынейшыя асынерагаючыя галасы.

Нядайна амэрыканскі вучоны К. Юнг апублі-
каваў у адным з паважных амэрыканскіх часопі-
саў, што ў ЗША ёсьць 8 мільёнаў псыхічна хво-
рых, і што колькасць іх хутка ўзрастастае. Але най-
важнейшае, што Юнг сіньвярджас, дык гэта ёсьць
факт, што: «прычынаю гэтага сумнага зъянішча
ня ёсьць матэрыяльная галечка, але духовы кры-
зіс». Разважаючы глыбей над гэтым зъянішчам, вучоны кажа: «вялікі пропант гэтых няшчасных пяр-
піць таму, што не знаходзяць сэнсу жыцця, або
мучана над проблемамі, на якія філозофія не ла-
гла ўм адказу». А прычына гэтага зъянішча най-
часціцай такая: «кожны пераважна хварэе дзеля
таго, што ён затраціў тое, што жывыя рэлігіі ўсіх
часоў давалі сваім вернікам і кожны датуль ня
будзе сапраўды аздароўлены, пакуль зноў ня
знайдзе веруз». Так кажа вучоны псыхалёг на ас-
носе свае 35-гадове практикі.

Таму, што гэтая заява ягоцтвіць з аўтарытэт-
ных кругоў, дык яна мае шмат большасць значэній-

не, як асабістая думка выдатната сучаснага ву-
чонага, да таго яна ёсьць вынікам доўгагадовага
доследу. Для нас гэтая заява тым важная, што
ясна выказвае на толькі сучасны духовы крызіс,
але адначасна і крызіс безрэлігійных съветагля-
даў. На гэты мамент варт звярнуць асаблівую
увагу, бо-ж быў раней і ёсьць цяпер розныя без-
рэлігійныя філозофічныя систэмы і съветагляды.
Аб гэтых іншых съветаглядах часам шмат разво-
дзяцца іхныя прыхільнікі. Мы аб іх скажам зусім
коротка. Толькі за час існавання хрысціянства
наўстравалі і зынкалі, як грыбы па дажджу, роз-
ныя філозофічныя систэмы і няма сумніву, што та-
такая-ж доля чакае яшчэ і тыя безрэлігійныя съве-
тагляды, якія існуюць сёння, бо пачатак іх ся-
гае толькі мінулага стагодзьдзя.

Распаўсюдзіўся безрэлігіны, ці лепш кажучы
бязбожны съветагляд у некаторых краінах таму,
што там былі стварыліся для яго спрыяючыя пе-
радумовы. Гэткаю перадумовою ёсьць пашырэн-
не абыякавасці да рэлігіі між упływowымі пзея-
чамі ў грамадстве, бо звычайна «ад галавы рыба
съмядзішь».

Што іясе з сабою бязбожная ідэалёгія, беларуская эміграцыя ведае задобра, каб яшчэ трэба
было аб гэтым гаварыць, але варты прыпомніць,
што і абыякавасць да рэлігіі ня ёсьць лепшаю,
бо-ж ад яе пачынаецца ўсё ліха. Яна ёсьць быш-
чам васеніні мароз, што зынічае найпрыгажэй-
шыя кветкі. Ведамы італьянскі змагар-рэвалюцыянэр
Джюзэппэ Матціні (1805-1872) з такім дако-
рам звязртаўся да абыякавых: «З кожным посту-
пам рэлігінае веры можна пакажаць вам адначас-
ны поступ у гісторыі людзтва. А вы з сваюю абыя-
кавасцю да рэлігійных спраў не пакажаце нічо-
га іншага, як анархію. Вы заўсёды магі толькі
нішчыць, а не будаваць». Ангельскі «зялезні
князь» Вілінгтон (1769-1852) казаў аб гэтым ка-
рапеї, але больш ясна: «Выхавай людзей без рэ-
лігіі, а зробіш з іх толькі хігрых чарткоў».

Супраць гэткіх цверджанняў можна заўва-
жыць, што не належыць да вынятку, калі бязбож-
нікі выконваюць вялікую будуючу працу і ро-
бяць нават найбольшыя ахвяры. Гэта факт, яко-
га запярэчыць нельга, але якраз гэты факт дае
лішні доказ, што людзі з вялікай ідэяй здольныя
да вялікіх учынкаў, бо якраз сучасныя бязбож-
нікі-камуністы ўбіваюць у голавы сваім прыхіль-
нікам розныя фальшивыя ідэі ў вельміх формах,
якраз як падмен рэлігіі і нават у форме вельмі
збліжанай да рэлігіі. (Шараўній артыкул «Ман-
лівая вера», ў №р. 16-17 с. 3). Толькі звязкуючы
гэтай ідэі глумачанца злабыткі камуністаў. Цэла-
гат Лібану ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый др.
Карло Малік так схарактэрызаваў гэтае зъянішча
на паседжанні Палітычнай Камісіі дня 15-XI-
1950 г.: «Чалавек, хоць-бы як ён быў слабы і
бедны, можа стаць налзвычайнай магутным і ба-
гатым, калі толькі мае ідею, за якую гатоў умер-

ші, а тым самым, для якое гатоў жыць. Камунізм забясьпечыўся ў такую ідэю. Затое некамуністычны съвет не адчувае сэнсу свае місіі. Дзеля гэтага і паўстае няроўнае інтэлектуальнае змаганье між некамуністычным съветаглядам і камуністычным съветам і яно будзе заўсёды выклікаць цяжкае напацьце ў розумах людзей, апанаваных шырокараспаўсюджанаю хваробаю бязметнасці». Да гэтага аднак неабходна дадаць, што камуністычны ідэі — гэта фальшывыя ідэі, а тым самым і прамінаючыя. Яны падобны да таго бліскучага ілала з залатою галавою, медным чэравам, але з глінянымі нагамі, якога бачыў у сyne бабілёнскі цар Навухаданосар. Гэты ідал развалиўся ў друзы ад удара каменя, як потым развалілася і самое-ж бабілёнскае царства.

Да гэтага часу беларускі народ заўсёды ўважаў сябе прынадежным да хрысьціянская культуры і бараніў яе коштам вялікіх ахвяраў. Абыякалася зьяўлілася парадаўчыца нядаўна і ахапіла толькі некаторыя кругі, ціпер-жа нават незлежна аз того, што варожаць сусветныя падзеі, нам неабходна ўключыцца ў рады актыўных абаронцаў ня толькі свае культуры і самабытнасці, але агулам хрысьціянская справы і свае будучыні. Але ці-ж магчыма выканаць гэтае заданье без вядомае і без магутнага рэлігійнага съветагляду? На гэтаке пытанье нядаўна даў агульны адказ Флёрэлскі архіб. П. Гурлей у сваім калядным казаныні да амэрыканскага народу: «Мы ня мо-

жам дзейна абараняць хрысьціянскую справы, калі самі ня ёсьць хрысьціянамі ў практыцы; мы ня можам асягнуць Божага міру, калі ня верым у Бога і калі ня ёсьць людзьмі добрае волі... матэрыялізму нельга перамагчы слабою, хісткаю і нерашучаю духовасцю». Сапраўды цяжка знайсці больш трапнага адказу на вышэйпастаўленое пытанье, які-б у кароткіх словах выказаў сучасную пякучую патрэбу хрысьціянскага съветагляду ў практычным жыцці. Гэты адказ адносіцца да ўсяго съвету, а ў тым ліку і да нас, беларускіх эмігрантаў. Ясна аднак, што першым здабыць хрысьціянскі съветагляд, перадусім трэба быць гатовым вызыышца абыякалася.

Справядлівасць вымагае азначыць, як сапраўды пашыраючы знак часу, што ў радох беларускае эміграцыі і між яе адказных кіраўнікоў ёсьць штораз часцейшыя выявы зразуменія важнасці гэтага справы. Даў-бы Бог, как гэтыя выявы знайшли якнайбольшае пашырэнне.

Да вышэйвыказанных разважаньняў можна быць-б яшчэ дадаць доказы з налічнага парадку, але таму, што яны прамаўляюць да тых, якія ўжо маюць рэлігійны съветагляд дык, аб іх тут не ўспамінаем.

На заканчэнні варта зацеміць, што справа ўмацаваныя і пашырэнныя рэлігійнага съветагляду ёсьць справаю толькі духовенства, але вымагае супрацоўніцтва ўсіх людзей добрае волі.

Л. Старавіцкі.

Як выглядаў Хрыстос?

Каму з вернікаў ня цікава ведаць, як выглядаў Хрыстос падчас свайго туземнага жыцця? Такое жаданье ня ёсьць пустою цікавасцю, але самазразумелым імкненнем шырае хрысьціянская душы пазнаць лепш нават вонкава свайго Збавіцеля-Хрыста.

У старых часох і ў сярэднявеччу дзякуючы гэткаму жаданню было зьяўлілася шмат так званих «нерукаворных» абразоў, або «вэронікаў». якія быцшам мелі прадстаўляць сапраўднае ablічча Хрыста, але хутка выявілася, што гэта былі пе-раважна падробленыя творы прыкрытыя (дзеля гэтага іх называлі потым апокрыфам) пабожнымі назовамі.

Між гэтымі апокрыфічнымі мастакамі творамі аж да канца мінулага стагодзьдзяў знайходзілася Турынская плашчаніца — так называлася тое пахавальнае палатно, ў якое мела быць акручана цела Хрыста падчас палажэння ў гроб. Але ад 1898 году адносіны багасловаў і сьвецкіх вучоных да Турынскую плашчаніцу зъмянілося; зацікаўленыне гэтым сваеасаблівым дакументам пачало ўзрастаць так, што сёньня ўжо паўсталі вялікая літаратура адносін гэтае цікавае памяткі.

А лягась падчас Святога Году ў травені месяцы адбыўся ў Рыме адумысны Міжнародны Кангрэс навукоунау: архэалёг, гісторыка, мэдыка і інш., якія займаліся Турынскую плашчаніцай на працягу целага тыдня; ужо гэты сам факт съведчыў аз тым значэнні, якое прыдаецца ціпер гэтаму дакументу.

Чаму толькі ад канца мінулага стагодзьдзяў ўзрасло зацікаўленыне Турынскую плашчаніцай? Бо яе гісторыя даволі доўгая і часта зусім пера-рыванца, заблытваеща, а тым самым выклікае самазразумелую засыярогу да свае праўдзівасці. Трэба памяціць, што ў сярэднявеччу пашана да съвітых рэліквій часта прыймала ненармальныя харктар, а гэта заахвочвала неадказных адзінак да фальшаваныя рэліквіяў. Больші вартасныя рэліквій часта рабаваліся і краіліся — вось тады і пахавальнае палатно Хрыста стала ахвяра гэтих надужыццяў.

З гісторыі ня ведама калі і якім чынам яно трапіла з Ерусаліму ў Канстантынопаль, але ўжо ад 436 г. яно знайходзіцца там разам з іншымі рэліквіямі ў Влахэрнскай царкве аж да часу другога Крыжовага паходу. Пасля 1204 г. яно зьнікае

з Влахернскае царквы і па нейкім часе зьяўляецца ў Францыі — перш у Бэзансон, потым у Лірэй. Адтуль перавозіцца ў Бэльгію (Шімэй), а потым вяртаецца назад у Францыю — Шамбэры. Тут у 1532 г. падчас пажару растопленае серабро рэлквіяра выпаліла краі плашчаніцы, але хутка мана什кі клярысы з Шамбэры залапілі адметнаю тканінаю выпаленых мейсцы. З Шамбэры ў 1578 г. плашчаніца пераносіцца ў Турын (Італія), дзе і астaeцца да сёньня ў капліцы ля катэдры сьв. Яна.

Гэткі гістарычны шлях з прагалінамі і нястачаю суправаджаючых дакументаў аж да часу зъяўленыя плашчаніцы ў Лірэй і абумоўлівае тое, што да яе некаторыя адносяцца з засыярогаю.

Але Турынская плашчаніца есьць такім дакументам, які мае паважныя доказы верагоднасці сам у сабе. Дзеля гэтага і пачалі ёю паважна цікавіцца, калі сталася магчымым дасьледавань гэтыя доказы ўсемі сучаснымі навуковымі спо-сабамі.

На першы пагляд Турынская плашчаніца гэта звычайнае ліньяное палотнішча 1,10 м. шырыні і 4,36 м. даўжыні, тканае у чатыры нічальніцы з узорам дробнае ёлачкі. Якраз гэткія тканіны былі даволі распаўсюджаныя за часоў Хрыста ў Сірыі і адтуль прывозіліся ў Палестыну. Час і мейсца вырабу палотніштва съцверджана археолёгічнымі, мікраскапічнымі і нават хэмічнымі дасьледамі. На гэтым палотнішчы відаць розныя паджарыя плямы навокал выпаленых мейсци, навокал іх відаць кругавыя рагі ад мыцця, а пасярэдзіне палотнішча відаць зарысы двух людзкіх постаянью высокіх 1,81 м., збліжаных да сябе галовамі — гэта есьць адпячатак аднаго цела бачнага съпераду і ззаду.

Калі ў 1898 г. Секондо Піё першы раз сфатографаваў плашчаніцу, дык ягонаму зъдзілению ня было межаў, бо на фатаграфічнай клішы замест звычайнага нэгатыву быў пазытыў, гэта значыць, там, дзе на звычайных клішах з фатаграфіямі людзкога цела есьць ясныя мейсцы, на гэтай клішы было цёмна і наадварот. Значыць

образ на плашчаніцы ёсьць нэгатывам, толькі съяды ад крыві і выпаленых мейсци ёсьць нормальнымі пазытывамі і давалі нэгатыв на клішы. Для вучоных адразу зъявілася загадка, бо ў прыродзе нідзе няма нэгатываў.

Больш таго, образ, які атрымаўся на здымцы, быў шмат ясьнейшы, як на самай плашчаніцы і меў выразныя съяды даслоўна усіх мукаў Хрыста. Пасыля гэтага аб Турынскай плашчаніцы гласна загаварылі ўва ўсім сьвеце, а вучоныя розных галінаў навукі пачалі дасьледаваць яе з най-

большую магчымай дасьледацію. Чэскі лекар д-р. Гынэк усё жыцьцё прысвяціў гэтым дасьледам; шмат працаўлі над яе дасьледамі французская хірургі: д-р. П. Бара і д-р. И. Віньён, амэрыканец Вюншэль, італьянскі праф. Ю. Корділія і шмат іншых — у выніку гэтых дасьледаў назывіралася шмат вельмі паважных доказаў на калісці яе верагоднасці.

Вялікую прыслугу для дасьледавання доказаў мелі фатаграфії, якія ў 1931 г. зрабіў Дж. Энрі пад кантролем двох камісій: італьянскую і французскую. Тады была даскладна сфатографана ўся плашчаніца і паасобныя яе часткі ў натуральную велічину, а частку з ваколіц рук нават у сяміразовым павялічэнні.

На гэтых фотадымках сталася магчымым дасьледаваць з вялікаю даскладнасцю анатомію цела, раны рук, ног правага боку, правага плячука пашкоджанага падчас нясення крыжа, а нават паразаваць ранкі на чале Хрыста ад цярновага вянка і пісягі ад бічавання на сьпіні.

Лекары адназгодна съцвердзілі што анатомія цела на плашчаніцы ёсьць беззаганная.

Але што прыцягвае асаблівую ўвагу кожнага, хто аглядае плашчаніцу, дык гэта ёсьць аблічча — гэта аблічча мёртвага цела, але з яго звязе такая веліч, такая павага, што для іх апісання няма слоў. Гэта сапрауды неапісальная веліч. Яе ня съціраюць усе съяды муки, якія выразна відаць на абліччы — раны на чале з крывацечамі, надломаны храшч пераносяцца, прыпухшая правая шчака ў ваколіцы сківіцы. Колькі мас-



такоў ужо пробавала адмалываць гэтае ablіčча — ніводная проба не ўдалася; скульптары мелі крыху большае шчасьце. Нават недаверкі і вольнадумцы становяцца ў аслупеніні перад загадкамі ablіčcha на Турынскай плашчаніцы. Праф. Парыскае Сарбоны д-р. I. Дэляж пасъля дакладных студыяў заяўві: «Гэта Хрыстос якога адпачатак ёсьць на плашчаніцы! Бо калі-б гэта ня быў Хрыстос, дык хто-ж? Якісці злачынец, што памёр падобнаю съмерцю? Але як-жа тады выясняніць тую веліч, якую бачыцца на ablіčchy?» Тыя, што маюць засыярогі адносна праудзівасыці Турынскай плашчаніцы, на гэтае пытаныне ня маюць ніякага адказу.

На гэтым мейсцы варта ўспомніць, і той факт, што калі стыгматычны Тэрэсі Нойман паказалі фотаздымку з плашчаніцы, яна ў захапленыні заклікала, што гэта якраз праудзівае ablіčcha Хрыста, Якога яна бачыць у сваіх экстазах.

Навуковым досьцедамі съзвіверджана, як бяспрэчны факт, што абраз на плашчаніцы ня ёсьць ані творам мальства, ані хварбаванія. Да таго трэба памятаць тое, што ўжо было зазначана перш, а іменна што абраз на плашчаніцы ёсьць нэгатывам за выняткам крыавых плямаў і спаленых мейсц, дзеля гэтага цяжка нават уявіць, каб нехта ў сівай мінуўшчыне мог стварыць абраз-нэгатыв. Нешта падобнае магло-б быць магчымае толькі пасъля вынаходу фатаграфіі, значыць ад мінулага стагодзьдзя. (Фатаграфію вынайшлі французы: M. Ніпс (1765-1833) і L. Дагэр (1787-1852).

Эта аднак не азначае, што абраз паўстаў цу-

доўным спосабам. Не. Ён мог паўстаць дзякуючы зусім прыродным дзеянікам, але да гэтага часу вучоныя не дайшлі да згоды ў выясненіні гэтых дзеянікаў. Адны кажуць, што абраз мог вытварыцца пад уплывам хэмічных выпараваньняў з цела, а другія цвердзяць, што ён паўстаў ад судакрананія з целам Хрыста, якое было намазана дарагімі алейкамі. Як ведама льняная тканіна ўцягвае ў сябе алейкі вельмі лёгка. Але адно і другое прыпушчэнне вымагае прызнаць, што маем дачыненьні з сапраудным пахавальным палатном, у якое было акручана цела Хрыста.

Асабліва вартасныя доказы на карысць праудзівасыці плашчаніцы падалі лекары хірургі д-р. Віньён і д-р. Бара, выясняючы паходжанье плямай ад крыві і суравіцы на плашчаніцы.

Уканцы трэба зацеміць, што апісаныне мукаў Хрыста, аб якіх чытаецца ў Эвангельлях, згодныя да найменшых драбніцаў з тымі пашкоджанінімі цела, якія бачымо на Турынскай плашчаніцы.

Усё вышэйпаданае, узятае разам, дазваляе прыпушчыць, што Турынская плашчаніца мае на сабе сапраудны абраз Хрыста, што яна прасякнута Яго Найсвяцейшай Крывёю і што яна ёсьць бясцэнным гістарычным дакументам і адначасна матэрыяльным доказам існаванія Хрыста. Дзеля гэтага навокал яе завязалася заўзятая дыскусія.

Трэба спадзівацца, што Міжнародны Кангрэс Прысвячаны Турынскай плашчаніцы, які адбыўся, летась, вырашыць неадно спрэчнае пытаныне, звязане з гэтым бясцэнным дакументам.

Ю. Л. Панаж.

Хрысціянство ў сівяtle навейшых навуковых адкрыццяў

Наш дваццаты век шмат у чым розніца ад папярэдніх стагодзьдзяў. Найбольш харектэрна азначаю нашага веку ёсьць влікі поступ навукі; некаторыя яго так і называюць: векам навукі. Няма амаль ніводнае галіны навукі, у якой-бы вучоныя дваццатага века не дадалі чагосьці новага. Асабліва шмат новых адкрыццяў мае прыродазнаўства.

У ablіччы так паважнага поступу навукі сама сабою напрошваецца пытаныне: якое-ж становішча сучаснае навукі да рэлігіі агулам і да хрысціянства ў асаблівасці?

Ведема, што ў мінулым стагодзьдзі былі даволі модныя розныя гіпотэзы, якія быццам у імя навукі стараліся падкопаць аўтарытэт рэлігіі. Цяпер гэтае становішча асталося толькі ў падбальшавіцкіх краінах і то толькі дзеля таго, што там забаронены ўсякія новыя кірункі ў навуцы. Там сілаю чыстак між навукоўшчынай падтрымуюваецца той матэрыялізм, які быў звязаны ў Эўропе ў палавіне мінулага стагодзьдзя, абаснованы на гіпотэзе вечнасці і нязыншчальнасці матэрыі. Тым-

часам навейшыя адкрыцці не пакінулі ніводнага цэлага мейсца ў гэтай гіпотэзе. Цяпер яна зусім зьнікла, асталася толькі тэорыя захавання энэргіі, але і яна мае зусім новае асьвяленіне, бо цяпер прызнаецца, што над энэргіяй і матэрыяй вядзяцца борбай Духа.

Разыблі матэрыялістычную тэорыю, калі разьбілі атам, бо падчас разрыва атаму матэрыя, як такая зынічаеца і замяніяеца ў энэргію. Гэтае зымена выказвае, што быцьцё матэрыі і энэргіі ёсьць аблежававанае і недасканалае. Ясная рэч, што гэткая матэрыя ня можа існаваць ад вечнасці, бо яна ўжо вечнасць таму назад часткава замянілася-б у энэргію, якая расцягнулася-б у сусьвеце. Калі-ж яна сёняня існуе, значыць яна мусіла заснаваць у часе; значыць калісь мусіў быць яе пачатак, або кажучы іншымі словамі, мусіў быць час яе стваранія. Сучасныя вучоныя нават пррабуюць ablічыцы час творанія. Дзеля гэтага адны падрахоўваюць колькасць наяўных у прыродзе працягутаў ад распаду радиактыўных элементаў і атрымоўваюць дату

фармаваньня съвету: два мільярды гадоў. Іншыя вынайшлі больші верагодны спосаб аблічэнія часу заснаваньня съвету на аснове астронамічнага адкрыцця праф. Лювенскага універсytetu a. Леметр. Гэты вучоны адкрыў, што ўсе касмічныя туманнасці расходзяцца ў прасторы з хуткасцю 100 км. на сэкунду, займаючы штораз большы прастор у сусьвete. Значыць мільёны гадоў таму назад яны былі шмат бліжэй да сябе, а 200 мільярдаў гадоў таму яны мусілі выйсці з нейкага аднаго пункту.

Веліч сусьвету і аграмадныя нябесныя матэрыяльныя целы даюць сучасным вучоным доказ аб усемагутнасці Стварыцеля. Быў разьбішы атам, знайдзена страшэнна магутную крыніцу энэргіі, але адначасна съцверджана, што для паноўнага збудаваньня атamu, да тae энэргіі, якая выладоўваецца падчас разьбіцца, нават калі-бы яе было магчыма злавіць усю чыста, трэба яшчэ дадаць аграмадную колькасць энэргіі на сам творчы акт кожнага атamu. Атамаў-жа ў сусьвete толькі, што і ліку німа для іх азначэння. І тут фізыкі стрэнуліся «абліччам у аблічча» з усемагутным і бесканечным Богам, Які адзін мог дашць тую энэргію.

Як блізка гэты шлях давёў вучоных да Бога, можа съведчыць англійскі астроном і фізык Джінс Джіна (1877-1946), які казаў: «Сучасная навуковая тэорыя змушае нас да прызнаньня Стварыцеля, дзеючага па-за часам і прасторам, каторыя ёсьць часткаю Яго твораньня, так сама, як мастак ёсьць па-за сваім палатном».

У звязку з разьбіццём атamu вучоныя за-гаварылі зусім паважна аб магчымасці «канца съвету», бо цяпер тэарэтычна зусім магчыма, што нейкі атам падчас свайго выбуху выкліча такую магутную «ланцуговую рэакцыю» выбухаў іншых атамаў, што яны пацягнуць за сабою зыншчэнне ўсіх атамаў, з якіх складаецца наша Зямля.

Акрамя атамнае энэргіі вучоныя «адкрылі» яшчэ больш магутную крыніцу энэргіі і да таго энэргіі дабрадзейнае, будуючае, а гэтай энэргіяй ёсьць... малітва. Так, тая самая малітва, якую Царква паручала сваім вернікам ад вякоў. Выдатны біялёт д-р Ал. Каррэль (1873-1944) напісаў цікавую кніжку аб малітве з прыродазнаўчага гледзішча; выдатны вайскоўцы так-же падалі свае съведчаныні аб сіле малітвы. (Каб не паутараць таго, што ўжо было пісана ў «Божым шляхам», радзім прачытаць артыкул «Недаценіваная сіла» ў Нр. 25-25). Тут для прыкладу падамо толькі слова пераможцы немцаў у Афрыцы амэрыканскага ген. Жоржа Паттона (1885-1945): «Тыя, што моляцца, робяць больш для съвету, як тыя, што ваююць; і калі на сусьвete дзеяцца штораз горш, дык гэта дзеля таго, што ёсьць больш змаганьня, як малітвы».

Між іншымі варты ўспомніць даволі дзіўныя адносіны да малітвы бязбожнага бальшавізму.

Праваліўшыся з сваімі двумя бязбожнімі пяцігодкамі, яны перакінуліся ў іншы бок і змусілі духавенства маліцца за савецкую ўладу. Асабліва ясна гэта выявілася тады, калі існаванье савецкае ўлады вісела на валаску. Калісь бальшавікі на кожным кроку вышуквалі розныя закіды супраць Царквы за тое, што духавенства ў мінулым багаславіла аружжа, а ў 1942 г. самыя-ж бальшавікі прынялі ад савецкае «Праваслаўнае Царквы» цэлую калёну танкаў і да таго з урачыстым багаславенствам. Відаць, што акрамя прапаганды ў гэтых паводзінах бязбожная ўлада адчула патрэбу тae маральнае сілы малітвы, якую да гэтага часу дарэмна старалася зыншчыць.

Асабліва цікавыя адкрыцці на карысць хрысціянства зрабіла мэдыцына. Прызнана вялікую вартасць хрысціянскае аскезы так для асабістага здароўя, як і для грамадзкага добра. Чудоўная аздараўленні, якія ад вякоў прыкоўвалі да сябе ўвагу чалавека і выклікалі шмат крыватолкаў, нядауна былі афіцыяльна прызнаны мэдыцинаю. Да гэтага шмат прычынілася Бюро Мэдычных Съцверджаньняў у Люрдзэ, у якім удзельнічаюць найвыдатнейшыя лекары ўсяго съвету.

Нядауна ў паўночнай Швэціі лекары выкрылі грозную дзіцячую хваробу у тых сем'ях, якіх продкі мелі частыя сужэнствы ў блізкіх ступенях спародненія. Дарагою цаною съмяротнасці дзяцей адкупліваюць швэды незахаванье прыпісаў Каталіцкае Царквы адносна сужэнства.

Але вось зусім нядауна зьявілася сапраўды сэнсацийная вестка, што мэдыцына выкрыла любоў. Не якоесь каханье, не! але самую сапраўдную любовь; якраз туго любоў, аб якой з такім націкам гаварыў Ісус Хрыстос. Сучасная мэдыцына даказвае, што хрысціянская любоў неабходная чалавеку, бо нястача любові вядзе да розных псыхічных закалотаў. Д-р Аўрам Стон ад гэтага кажа: «Мы, мэдыкі, цяпер займаемся выучэннем лячэння любоўю. Гэта найбольш дзейная тэрапія». Іншы выдатны амэрыканскі лекар д-р Брок Чізум галоўны дырэктар Сусьветнае Арганізацыі Грамадзкага Здароўя пры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, кажа: «Будучыня съвету залежыць ад ліку людзей здольных любіць і здольных ацэніваць праблемы нашага съвету ў стане яго заўседнага фармаваньня з гледзішча любові, а не з нянявісці». Падаючы да агульнага ведама аб гэтым новым адкрыцці д-р Говард Вайтман кажа: «Так, вучоныя ёсьць на шляху, які вядзе да Хрыста, Які дзіве тысячи гадоў таму казаў: «Даю вам новае прыказаньне, каб любілі адзін аднаго!»

У біялёті паддалі паважнай крытыцы тэорыю паўстаньня жыцця. У выніку гэтага перагляду створана доказ «супраць-прывадковасці» ў паўстаньні жыцця. Першы выказаў гэты доказ выдатны біялёт Пятро Лекомт-дю-Нуі († 1949) на аснове аблічэнняў ведамага швайцарскага матэ-

матыка Карла Гуі. Ён съцвердзіў, што калі-б безнастанна мяшашь атамы үсягò съвету на працыгу усіх 2-х більёнаў гадоў, ад калі існуе съвет, дык усё-ж было-б замала і часу і үсіе існуючае матэрыі, каб у гэтай мешаніне прыпадкам маглі спакацца үсе тыя элемэнты, у такой прапорцы і форме, як гэта патрэбна для үтварэння аднае дрыбіны протэйны, без якое ня можа існаваць ніякае жыццё. А што-ж гаварыць аб прыпадковым утварэнні хоць-бы найпрасцейшае расліны, ці жывёлы, якія складаюцца з більёнаў дрыбінаў протэйны? Гаварыць аб tym, што яны маглі паўстаць у выніку прыпадку, ёсьць крайным бязглузьдзем.

У дарвінскую тэорию эвалюцыі пазнейшыя біялягічныя адкрыцці үнеслы толькі розных лапаўненныя і паправак, што яна үжо даўно перастала быць небясьпечным аружжам у руках ваюючых бязбожнікаў і сёньня ня раз робіць паважную прыслугу рэлігіі. Асабліва законы спадковасці, устаноўленыя Рыгорам Мэндэлем і распрацаваныя амэрыканскім біялётам Т. Морганам (1866-1945), падрэзалі фантастычныя крылы «эвалюцыяністу». На дадатак навейшыя досьцеды выкryлі значныя магчымасці раптouных зyменаў (мутацый). Запачаткаваў гэту тэорию галяндзкі вучоны Гуго дэ Вріс (1848-1935), але цяпер яна атрымала шмат паважных доказаў у выніку досьцедаў Т. Моргана і інш. Ня 'дзіва, што на үсе гэтыя асягненыні савецкая «навука» накінулася, як на «мракобесныя і рэакцыйныя».

Сапраўды зьявішча вартae асаблівае үвагі, што з ліку үсіх навуковых навейшых асягненныя ня толькі што няма нічога варожага да хрысціянства, але шмат адкрыццяў амаль у кожнай галіне навуки служыць якраз на карысць хрысціянства.

Археолётчыя раскопкі ү Палестыне прынеслы шмат варгасных доказаў на карысць праудзівасці Бібліі.

Філялётгія съцвердзіла існаваньне некалькі зусім незалежных сем'яў людзкіх моваў, тым самым дадала новы доказ на карысць верагоднасці біблійнага расказу аб змяшаныні моваў.

Антрополётгія (нават і савецкая) прызнала паважную нястачу даказовага матэрыялу для ўстаноўлення эвалюцыі чалавека з ніжэйшых істотаў.

Псыхалётгія прымае, як пэўны факт, што кожы чыннак чалавека пакідае па сабе нязнічальны сълед у душы чалавека.

Аднак усе вышэйпералічаны факты і шматлікія іншыя ім падобныя ня съведчыць аб tym, што між сучасных навукоўцаў няма недаверкаў. Яны ёсьць незалежна ад стану адносін навукі да рэлігіі. З сэв. Пісаньня ведама, што үсе ангелы адразу пасля іх створаньня і ведалі і бачылі Бога, аднак падчас пробы некаторыя праз сваю гордасць адпамі ад Бога і сталіся чартамі. З чалавекам можа стацца так-жа падобнае няшчасце незалежна ад стану ягонага разумовага развіцця, бо на тое каб быць веруючым і рэлігійным чалавекам, трэба мець у першую чаргу добрую волю үспрыніць Божае аўяленыне і выконваць Божыя прыказаніі, а гэтага съвецкая навука не дзе.

Але факт ёсьць фактам, што сучасная навука йдзе ү кірунку да Бога і гэтае зъявішча абумоўлена глыбокімі прычынамі, дык зусім слушна кажа сучасны амэрыканскі фізык праф. Р. А. Мілкэн: «Можна спадзявацца, што наступаючыя гады пакажуць хутчэй узрост, а не аслабленыне адносін між вучонымі і Царквою».

Каталицкая Царква азначае гэты факт, як вельмі пацяшаючы знак часу. Яна аднак не забываеца тых шматлікіх зyменаў, якія мела навука на сваім шляху і адначасна съведамая, што асноўнікам Царквы ёсьць Бог, Які ані ня жоха, ані ня можа памыліца. Дзеля гэтага Каталицкая Царква глядзела спакойна ү будучыню, калі ү мінульм стагодзьдзі множыліся бязбожныя гіпотэзы і дзеля гэтага са-мага не зацірае рук з радасці ү ablічы пацяшаючых зyменаў сёньня. Яна тымболыш спакойна і үпэўнена глядзіць у будучыню, калі ү навуковых кругах назіраеца той зварот да Бога, у съвяtle якога навучальны аўтарытэт Царквы стае больш ясным, чым калі.

а. Л. Гарошка.

КІНО

Яго добрыя і дрэнныя ўплывы.
(Заканчэнне).

Жанчына і сям'я.

Не памылімся, калі скажам, што ү прыцем-неных кінотэатральных салях відаць больш жаночых галоў, чым мужчынскіх. Абумоўліваеца гэта натураю жанчыны, якая жадае үсё бачыць, усё ведаць, абы усім злёгку палепятаць. А кіно дае такую нагоду: выгадна сядзець, глядзець, ня думашь і... гэтулькі үсяго бачыць! Калісь, каб па-

знаць розныя робінзонаўскія прыгоды, трэба было прынамся пасядзець над кніжкаю, трэба было чытаць. Цяпер кіно адымает цяжар чытаньня і даволі 'адчыніць вочы, кінуць позірк на белае палатно экрану, каб убачыць мітусылівия абрэзкі жыцця.

Каго там бачыш?

Ня выключна, але перадусім жанчыну. Але якую? Можа няявінную дэеву ,каханую сястру не-

шчасльвага брата, добрую маці, верную дзяўчыну??? Былі і бываюць фільмы і з такімі жанчынамі. Прыкладам могуць быць: німецкія фільмы «Мацярынская любоў» і «Аннэлі»; італьянскі «Мама»; амэрыканскі «Я помню маму» і інш. Але нажаль на ўсю фільмовую прадукцыю ў сьвеце падобныя фільмы ёсьць дробнымі каплямі ў моры! Пераважна на экране паказваецца прыгожую, але і сапсованую жанчыну, якая ласкамі подстурам і рознымі хітрыкамі аблытае мужчыну разбівае сужэнства, сама па некалькі разоў разводзіцца. Пераважна жанчына ў фільме гэта не сяброука жыцьця, не дбайлівая маші і верная сужонка! Не. Гэта найчасцей Эва з усімі сваімі прынадлівымі вонкавымі прыметамі, пазбаўленая жаночага сораму, палюючая на гроши, рюскашы і розныя сэнсацыі.

Лёгка дагадацца, які ўплыў мае гэткая жанчына на сям'ю.

Такое кіно падрэзвае карані сямейнага жыцьця, пропагаючы сужэнскую зраду, вольную любоў і разрыў сужэнства.

Такое кіно дэградуе і ганьбіць любоў сужонку, а самае сужэнства найчасцей паказваецца на фільмовай плёнцы, як магіла любові.

Такое кіно ёсьць ворагам калыскі. Жанчына з фільмовага экрану найбольш дбае пра вонкавую прыгожасць, пра незалежнасць ад нікога, а мацярынства і дзеци яе звязвалі-б. Дык бяссорамна пропагауецца, або аборт, або іншыя «мадэрныя» і «паступовыя» вынаходы.

У Лёндане кожнае суботы і нядзелі можна бачыць перад кожным кінам даўжэйшыя хвасты. Людзі цярпліва чакаюць на права ўступу. А запытай першую жанчыну: чаму яна йдзе ў кіно? Недадна скажа: проста, каб «забіць» нуду жыцьця, але шмат будзе і такіх, якія цябе пайфармуюць, што йдуць, каб пабачыць, ці артыстка «Х» грае таксама, як даўней, ці ўжо паастарэла? Якую цяпер мае андуляцыю валасоў? Як выглядае ў мужчынскіх портках паслья пару абортаў? Матывы розныя... Ня дзіва тады, што сужэнства ня вяжуцца, калыска ў хаце стае непатрэбным мэблем, а жанчыны да грудзей замест дзяцей толькі кацинят ці сучанят туляць.

Фільмовыя зоркі зынічкі.

Калі гутарка аб жанчынах, дык трудна абмінуць гэтак званых фільмовых зорак, каторым у беларускай мове куды лепш адказвала-б імя зынічкі.

Кінотэатры, гэта сівятыні XX-га стагодзьдзя, у якіх зьбіратоцца мільёны «вернікаў» не дзеля таго, каб маліща, але каб бачыць прыклад. Не хачу быць пустаслоўным адносна ліку «вернікаў» і да ўсяго таго, што было ўжо падана перш, дадам яшчэ некалькі лікаў навейшае даты.

85 мільёнаў амэрыканцаў ходзіць у кіно што-

тыдня. У Аўстраліі тро разы больш народу адведвае кіно, чымся ўсе іншыя разрыўковыя мэйсыцы разам узятыя з спартовымі клубамі ўключна. У Англіі 25 мільёнаў людзей кожнага тыдня плацяць у касу кінотэатру па паўтара шылінга, г. зн. усе работнікі і палова іхных дзяцей.

На ўсім сьвеце налічваецца больш 100 тысяч кінотэатраў. Толькі ў самым Лёндане іх ёсьць больш 400.

І тыя мільёны глядзельнікаў, што-ж яны бачаць? З напружанымі нэрвамі бачаць гераіні-зорак, якія паказваюцца быццам найлепшыя прыклады для наследаванья і адначасна прагнучыя для сябе адарацыі. Дык ці-ж дзіва, што німала з тых, якія агляджаюць іхнія цені на экране, зьбіраюць іхнія здымкі, вешаюць іх над ложкамі быццам сівятыя іконы?

Кінма аднак хоць кароткі пагляд на Гольлівудскі небасхіл, найслаўнейшы ў сьвеце і прыгліньямася зоркам першае велічыні, што ў іх ёсьць прыкладнага?

Свайго часу Лёў Тэлежэн быў адным з найбольш выдатных артыстаў Гольлівуду, але мода яго мастацтва хутка прамінула. Трудна яму было перажыць найбольш крытычны час, калі ад славы мусіў пайсьці ў забыццё. Ён кончыў самагубствам. Падобны лёс быў Аляксандра Рос, іншага славнага актара; хутка праляцелі дні яго славы, якія закончыў так, як і яго сужонка — самагубствам. А хто сёньня помніць аб такіх «зорах», як Джон Гільбэрт, Раман Новаро? Зусім падобны лёс зорак-жанчын. Люлі Дэст, сіпляючыся ў Гольлівуд загінула ў друзах разъбітага самалёту і памяць аб ёй хутка загінула. Калі памерла 26 гадовая Джонін Марлёу, якое імя і прыгожую постаць размослі кінофільмы па цэлым сьвеце, дык прэса падала кароткую вестку: «Адна зорка пагасла». А гэтая «зорка» была два разы разьведзеная і плянавала новае сужэнства, акружана была рознымі скандаламі. Як зынічка засвяціла на экране, каб паслья аб ёй і сълед загінуў.

Знатакі кажуць, што слава фільмовых артыстаў найменш трывалая. Рэдка калі хтосьці з іх перацягнуў за пяць гадоў. І як толькі яны зыходзілі з экрану, мінала якога паўгода часу і сівет аб іх забываўся, але іхны ўдзел у такім ці іншым фільме мог мець вялікі і магчыма нават вельмі дрэнны ўплыў на жыцьцё не аднаго з глядзельнікаў.

Ёсьць ведамы макабрычны раман амэрыканскага пісьменніка Тодара Дрэйзэра. З гэтага раману зроблена фільм, іэсе высьвяляеца, як 21-гадовы юнак забіў сваю кахранку, якую ён падступна заманіў на лодку, адвёз далёка ў мора, вывернуў лодку і марскія нетры паглынулі дзяўчыну. У рамане забойца выступае не як асоба съедамая свае адказнасці за свае злочыны, але як ахвяра нейкае съляпое канечнасці.

І здарилася, що пасьля висвятлення того фільму, засудзіл на съмерць у електричним крэсле аднаго забойцу, які забіў сваю ахвяру подобным спосабам. Перад засудам суддзя спыталаў, як злачыцу прышла такая думка забойства, дык той адказаў, што натхненънем для яго быў раман Драйзера. Пісьменнік быў прысутны ў судовай салі і калі пачуў цынічную споведź забойцы, дык з вачэй пачяклі сълёзы.

Колькі-ж іншых аўтараў павінны былі-б заплакаць, бачучы руіны душ, якія яны спрычынілі сваім повесцямі накручанымі на фільмовую плёнку.

Разрыўка і хрысьціянская мараль.

Кіно ледзь ня ўсім сваім цяжарам належыць да таліны разрывак. Бяз сумніву яно ёсьць найбольш папулярнай разрыўкай XX-га веку. Каб належна этычна ацаніць разрыўку, трэба ўзяць пад увагу яе: а) натуру, б) абставіны і в) мэту.

а) Натура. Ёсьць разрыўкі, якія па сваёй натуры зьяўляюцца дрэннымі. Да такіх разрывак належалі ў старадаўніці глядыятарскія спаборніцтвы. Іхній мэтай было забойства праціўніка. Так-жа ёсьць дрэннымі ўсе тыя разрыўкі якія сполучаны з грубым сексуалізмам, эротызмам і газардам. Ёсьць аднак разрыўкі, што па сваёй натуры зьяўляюцца **абыякавымі** і толькі ў сілу абставін і мэты могуць стацца неэтычнымі. Такімі ёсьць тэатр, музыка, **кіно**, радыё і інш.

б) Абставіны. Трэба заўсёды ўзяць пад **Увагу**: асобу, час і мейсца разрыўкі. Наедна разрыўка можа быць добрای для дарослых, але шкоднай для моладзі, або зусім добрай для хлапцоў, а недапушчальна для хлапцоў і дзяўчат разам. Што да часу, дык трэба памятаць, што для веруючага чалавека і хрысьціяніна ёсьць абавязучыя нормы адносна святаў і распадзелу царкоўнага году. Гэта значыць, што нават добрая сама па сабе разрыўка можа стацца дрэннай, калі дзеялі яе прапусціца багаслужэньне ў святы дзень. Або таксама будзе дрэнна рабіць той, хто будзе марнаваць час на разрыўкі ў будні дзень якраз тады, калі можна зарабіць на саё прафесіі. Важна так-жа, дзе адбываецца разрыўка. Напрыклад сам па сабе зусім няўінны фільм, калі яго будуць висвятляць у публічным амаральнym мейсцы, даход з якога ѹдзе на дрэнныя мэты, тым самым становіцца дрэнным і змушае ўстрымацца ад яго аглядання.

в) Мэта. Разрыўка ня ёсьць мэтай сама для сябе, а толькі сродкам — часам вельмі патрэбным для асягнення нейкае мэты. Як яда служыць ня толькі для задавалення прыемнасці падчас яе спажывання, але для падтрымання нашага жыцця і сілы да працы, так і разрыўка ёсьць адпачынкам і адсвяжэннем сілы для далейшае людzkое творчасці.

Прынцыпы ў датарнаваныі да кіна.

Бяручы пад увагу ўсё вышэйсказаное, мы можам зрабіць наступныя выснажкі:

1) Кіно ёсьць **доброй** разрыўкай, калі висвятляе фільмы добраага маральнага зъместу, якія маюць добры ўплыў на ўзгадаваныне і на маюць нічога супраць хрысьціянскае этыкі.

2) Кіно ёсьць **дрэннай** разрыўкай, калі висвятляе фільмы абражаючыя прауду, мараль, рэлігію. Такіх фільмаў можна асабіста павінен ўнікаць, а дзяржава з свайго боку не павінна даваць дазволу на іх висвятленне. Свяцейшы Айцец Пій XII у прамове да моладзі Рыму гаварыў: «Ня трэба прысутнічаць на такіх фільмовых паказах, якія висвятляюцца ў такіх цёмных захалусцях, дзе чэсны чалавек ніколі не павінен бы паставіць свае нагі».

3) Кіно ёсьць **абыякавай** разрыўкай, калі яго паказы няўінныя, дзе няма нічога ані дрэннага, ані ня мае на ўвесьце ніякае добрае мэты.

Фільмы, дзе паказваюцца забойствы, зладзеўствы, ёсьць дрэннымі, калі асьвятляюць гэтыя ўчынкі, як **пазытыўныя**, або прэдстаўляюць іх, як гэроіствы.

Задўажма яшчэ адно. Некаторыя цвердзяць, што ў мастацтве наагул на сорам ня трэба зъявіцца пад увагі, апраўдзвачыся клічам: «Мастацтва для мастацтва». Гэта магло-б быць, калі-б мастацтва не тварылі людзі і для людзей. Таму аднак, што ў чалавека ёсьць некаторыя якасці і ўчынкі, з якімі ён ахвотна паказваецца ў людзі, а з некаторымі ўчынкамі хаваецца ў скромныя мейсцы патрэбных каморак, дык і мастацтва павінна лічыцца з тым, што на чалавеку цяжыць першародны грэх з усімі яго сумнымі наступствамі і не пабуджаць іх.

Нудызм, эротыка, звырадлелыя нахілы — ёсьць чорнымі плямамі людзкога быцця; як-бы іх голасна не вялічалі, яны заўсёды астануцца плямамі.

Ня можна ѹсьці на фільмовы паказ, перш ня ўпэўніўшыся аб ягоным этычным характары. Такое правіла абавязвае ўсіх чэсных людзей. Ня лічіца з ім толькі тыя, што маюць «за шмат часу» і ня маюць чым яго забіць, а так-жа і тыя, каторых мараль ня имат розыніца ад жывёлаў, якія палагоджваюць свае прыродныя патрэбы на кожнай вуліцы і ў кожным мейсцы бяз ніякіх скрупулаў.

A. Дзедзінка.

Набачны суддзя

Перад першаю сусветнаю вайною была ў Італіі слаўная артыстка Тіно Ровіда. У росквіце свае хуткапрамінулае славы яна аднойчы прагульвалася ў аўце па людных вуліцах Флёрэнцыі з Гастонам Лісэ, карэспандэнтам францускага газеты

«Фігаро». Калі яны затрымаліся на нейкі час на пляцы Дуомо, да іх падышла старая жабрачка і папрасіла міластыні. На гэтую просьбу Тіно Ровіда адказала так востра і абразыліва, што жабрачка заплакала. Узрушны съязмі старыхі Гастон Лісэ шчодра абдараў яе, каб суняць плач і нічога ня кажучы артысты, загадаў шофэру хуцка ад'ехаць.

Ад таго часу мінула пару дзесяткаў гадоў і вось перад самаю друготую сусьветнаю вайною той-жа французскі карэспандэнт Гастон Лісэ празджаў праз тую-ж Флёрэнцыю, але гэтым разам

у таварыстве нямецкага карэспандэнта Рудольфа Уч. Яны затрымаліся на хвіліну на tym-же пляцы Дуомо і падышла да іх нейкая страчыха з вышнігнутаю рукою, просьчы міластыні. Гастон Лісэ ханецеў даць ёй пару ліраў для адчэпнага, але калі глянуў на ablіча жаброўчую, зъмяшаўся, паспешна даў ёй 1000 ліраў і так, як калісьці хутка ад'ехаў; гэтым разам... жабравала калішняя славная Тіно Ровіда. Пераказываючы гэтае здарэньне, Рудольф Уч кажа: «На асобе гэтае жабрачкі я адчуў сілу нябачнага Судзьдзі».

Сірата пад крыжам

Ганулька ўжо адчувала сірочную долю, як дадалася, што на вайне забілі яе бацьку, але ўсё-ж з мамкаю неяк жылося. Праўда, сумна было ў хаце і бедна; зімою холадна, вясною і летам было шмат цяжкае работы. Мамка начала няздужань і перад Вадохрышчам памерла.

— Што-ж цяпер рабіць? — пытала сябе, горка плачучы, Ганулька.

Добрыя людзі пахавалі ганульчыну маші, а вяртаючыся з паховінаў адна суседка прыпомніла, што ў Ганулькі ёсьць недзе ў Сьветавічах цётка і шкадавала, чаму ёй нікто не наказаў аб хайтурах але яна напэўна прыме Ганульку. Хоць цётка жыве далёкавата і на дварэ съюжа, ды што гэта значыць для вясмігадавае дэяўчыны перабегчы да Сьветавіч...

— Гэта-ж, як рукою падаць — паясьняла суседка. — Вось, як выйдзеш з нашае вёскі на гару, дык і пабачыш Сьветавічы, а туды, як увойдзеш, дык трэцяя хата з краю направа.

І пайшла Ганулька ў Сьветавічы. Аб гэтай вёсцы яна ужо даўней чула ад маші і аб цётцы ведала, нават і дарогу крыху прыпамінала, бо летам тудзю часам бегала з сваімі сяброўкамі, але цяпер зіма і дарога выглядала быццам нейкая зусім няведамая. Сынег усе прыкрыў белаю пялёнкаю, а моцны венер замятаў нават каляіны на дарозе і моцнымі рыўкамі біў твар Ганулькі так, што яна нават не магла разглядзіцца па дарозе. Ганульцы здавалася, што съюзлённы венер праймае яе праз старэнкую сярмяжку і праз вопратку аж да самых косыцяў. Яна ўся дрыжэла, пачырванеўшыя пальцы скруціліся ў непаваротныя кулачкі. Яна час ад часу хукала на іх, але ад гэтага цяплей ня было.

Як Ганулька дайшла да скрыжаванья дарог, дык зусім разгубілася. Калісьці тут расла бярозка, а цяпер на tym мейсцы відаць было толькі нейкі гарбок. Як на бяду нідзе навокал ня было відаць ні жывое душы, каб можна было распытати дарогу. Толькі стary крыж стаяў вондаль ад скрыжаванья і нейкі куст каля яго.

— Можа туды падыйсьці? — думае Гануль-

ка. — Ля куста будзе занішней, дык пачакаю там пакуль хто будзе ѹсыці дарогаю.

Яна зышла з дарогі і адразу правалілася па пояс у сынег. Зрабілася яшчэ халадней, але яна накіроўваетца да куста і да крыжа.

Венер віскунец адразу замітае съяды Ганулькі. Але вось яна дабрыла да куста і стала ўглядзіцца на крыж. Расльяніце яна бачыла няма ведама колькі разоў, бо-ж у іх хаце на по-куці быў такі абраз, але тут Хрыстос выдаўся ёй не такі, як на абразох. Ён тут быў быццам жывы і такі спагадлівы, такі блізкі, што яна начала падзізячаму выказваць перад Ім свае турботы і жаль.

— Я ў Сьветавічы да цёткі йду, але далей ня ведаю дарогі. Мне вельмі холадна і я яшчэ сягояння нічога ня ела. У мене ўжо няма ні таткі, ні мамкі...

Моцны парыў ветру перабіў яе гутарку. Яна спрабавала прытуліцца да куста, але там ня было ніякага зацішша.

— Божанька, мне холадна.

Тут яна прыглянулася ўважней да Укрыжаванага і змоўкла. Пасьля хвіліны задумы гаварыла сама да сябе:

— Але як-же мусіць быць холадна Хрысту. На мене дык і сарочка, і плаце, і сярмяжка, а ў Яго няма нічога, акрамя хвартушка на паясьніцы.

Адубеўшымі рукамі яна начала расшпільваць сярмяжку, скінула яе і начала ўзлазіць на крыж.

Гэтым часам дарогаю пад гоман шаламкоў праімчаліся багатыя сані. Ганулька так была занята, што нават не звярнула ўвагі на шаламкі і ня чула, што людзі ў санях таварылі:

— Глядзі! што гэтая малая там робіць? — казаў жаночы голас.

— Вось лепш не глядзі, калі ня хочаш мець лішняга клопату на сваёй галаве, — адказаў якісь бас.

Крыж быў за высокі для Ганулькі і руکі адубелыя, дык узльезцы на крыж не змагла. Але глянуўшы на куст, яна пабачыла, што адтуль зусім блізка да правае руکі Христа. Праз хвіліну яна

ўжо была на кусьце і трималася за перакладзіну крыжа адною рукою, а другою закінула свою сярмяжку прости на галаву Хрыста. З радасыці, што ўдачна выканала свою задуму, яна саскочыла з куста пад крыж і села прости ў сънег.

Даротаю зноў у хуткай яздзе зарыпалі сані. Але калі толькі Ганулька накіравалася падысьці да іх, дык пуга съвінула па конскім азадку і сані стралою паймчаліся далей. Яна нават не змагла разабраць таго, што на санях гаварылі:

— Гэта якісьці чужацкі тып, бачыш зусім ня наша раса, дык няма чаго і часу траціць займацца ёю.

Яна ўжо думала вяртацца зноў пад крыж, як пачула здалёк шаламкі і вясёлыя крыкі. Нейкі п'яны голас гарлапаніў мацней за посвісты ветру: «А хто п'е таму налівайце, хто ня п'е, таму не давайце»...

Ганулька крычала ім на сустрэчу:

— Дзядзюшка, дзядзюшка, кудэма йсыці...

— А ты, лахудра, чаго тут зляпяешся, — пачулася замест адказу і атуга съвінула па яе пляchox. З саняў пачуяся дзікі съмех.

Ад болю і з жалю аж сылёзы пацяклі з вачэй і яна зноў накіравалася да крыжа, але пабачыла здалёк на дарозе нейкага чадавека, які ўшоў быццам на трох нагах. Калі ён падышоў бліжэй, дык убачыла, што гэта быў калека з адною на-гою на кастылех. Ён першы атазваўся да Ганулькі:

— Чаго-ж ты, малая, стаіш тут гэткаю съю-
жаю?

— Дзядзюшка, можа вы ведаене кудэма ў Сьветавічы йсыці?

— У Сьветавічы хочаш ісьці? Дык ты-ж так распраненая замерзынеш пакуль дойдзеш туды.

— Я да цёткі йду, бо мне няма дзе падзеца. Татку на вайнене забілі, а мамку ўчора пахавалі.

— На вайнене татку забілі, кажаш, а маіх дзя-
цей тут забілі... Але чаму-ж ты выбіраючыся ў гэткую дарогу не апранулася хая?

— Дык я была апранула сярмяжку, але вонь пабачыла на крыжы Хрыста зусім не апраненага ў гэткую съюжу, дык аддала Яму...

— Хрысту сярмяжку аддала... — паўтарыў ціха падарожны, гледзячы на крыж, — а сама... На патримай мой кастыль, — звярнуўся ён рап-
там да Ганулькі.

БІБЛІЯГРАФІЯ.

„Усходне-славянская царкоўная гісторыя“

A. M. Amman S. J. — Abriss der ostslawischen Kirchengeschichte. Herder — Wien 1950 — F. 8°, S. 748 + XVI.

Нямецкая навуковая літаратура, ведамая з свайго багацця, нідаўна ўзбагацілася новым на-
быткам, якім ёсьць книга а. Аммана — Нарыс уст-

Яе адубелыя рукі ледва маглі тримаць ка-
стыль. Падарожны пачаў хутка распранаца. Ён скінуў свой халат і перадаў яго Ганульцы.

— На, апранайся хутчэй!

— А як-же вы будзече неапраненая, вам-же будзе холадна.

— Апранайся, апранайся хутчэй... — Ён памог ёй зашпіліць гузікі і расьцёр яе адубелыя рукі. — Аба мне ня турбуйся. Падбяры крыху крысы халата, каб не цягнуліся па сънезе, ды йдзі са мною. У мене ў хаце яшчэ знайдуща ся-
кія такія лахі і ложка цёплае стравы...

Тымчасам венер звяеў ганульчыну сярмяжку з галавы Хрыста быццам на тое, каб Укрыжаваны мог бачыць і багаславіць дзіве постачі, якія па-
волні зынікалі за горкаю.

Анатоль Жменя.

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНА ПЕСЬНЯ НА ВЯЛІКІ ПОСТ.

(Кожны радок паўтараенца па 2 разы).

Была зямля ня съяніона,

Былі людзі ня хрышчоны.

Ня верылі Госпаду Богу,

А верылі люту-чмоку.

Люту-чмоку далі (а)броку

Кожны дзень па чалавеку.

Ишло яно ўсё чарадло,

Прыйшло й да князя самога.

— Ці сам ідзі, ці дачку шлі,

— Ці сыночка маленъкага,

— Ці дружочки вярненькага,

— Я сам ня йду, дачкі ня шлю,

— Ні сыночка маленъкага,

— Ні дружочки вярненькага.

— Ёсьць, у мяне чаляднічка,

— Чаляднічка сабрайся,

— У белы кужаль убрайся,

— Ды йдзі-жы ты к сіне-мору,

— К сіне-мору, бел-каменю.

Чаляднічка крыжам пала,

Госпад-Бога умаляла

Госпад-Бог яе пачуў,

Чаляднічку адпусціў.

Запісаў Я. Гладкі на эміграты ад ся-
лянкі з Случчыны раён, Глуск.

ходне-славянскае царкоўнае гісторыі

ходне-славянскае царкоўнае гісторыі. У адносін-
нах да закраненася тэмы кніга ня ёсьць абшыр-
най, аўтар мусіць часта быць вельмі ашчадным
у словам, каб на 748 с. абгаварыць падзеі з агра-
маднага прастору і часу, але вялікая вартасыць
гэтага твору палігае ў тым, што аўтар мае на

ўвеце глянуць глыбей і аб'ектыўнай у рэлігійных адносінах на ўсходне-славянскіх абшарах, як гэта рабілі японія папярэднікі.

Дый гэтых папярэднікаў было ня шмат: пару чалавек у мінулым стагодзьдзі (іхныя творы ўжо даўно страцілі сваю актуальнасць) і пару чалавек сучаснікаў, якія пераважна закраналі толькі паасобныя пытанні датычна рэлігійнага жыцця ўсходніх славян. Дзеля гэтага твор а. Аммана трэба прывітаць, як паважны ўклад у гісторыю Царквы агулам, а ў гісторыю Царквы ўсходнеславянскіх народаў у асаблівасці.

Аўтар бачыць на ўсходзе Эўропы ня толькі Расею, як гэта здаралася ў бальшыні ягоных папярэднікаў, але так-жа Беларусь і Украіну; бачыць імкненіні ды змаганьні гэтых народаў і волгулье гэтага змаганьня на рэлігійных адносінах. Зразумела, што гэта дае яму магчымасць глыбей глянуць у прычыны шматлікіх рэлігійных падзеяў, якія да гэтага часу прорасейская гісторыя падавалі толькі ў форме летапіснае хронікі.

Трэба залічыць да вельмі дадатных азнакаў «Нарысу ўсходне-славянскае царкоўнае гісторыі» тое, што аўтар не баіцца глянуць праўдзе ў вочы нават тады, калі яна для яго ня зусім прыемная і не стараецца яе абысыці моўчанкую, але ўмее пагадзіць глыбокую каталіцкую рэлігійнасць з навуковау аб'ектыўнасцю нават тады, калі мусіць сказаць непахвальнае слова нават для Рыму (с. 314, 509), або калі мусіць скрытыкаваць езуітаў, хоць сам зъяўляецца езуітам. Таксама гаворачы аб польскіх палітыках і духавенстве, ён з усім спакоем падае і добрыя, і дрэнныя іхныя ўчынкі і ўмее выказаць дакор за кепскае дзеяньне нават ня ўжываючы дакорлівых слоў — гэта кожны чытач адчуе сам, чытаючы напрыклад аб варожых адносінах віленскага рымскага патрыярхата да Берасцейскага Вуніі, або аб адносінах паліакаў да Берасцейскага Вуніі, ці агулам аб інтрыгах польскага духавенства ў адносінах да беларусаў і украінцаў.

Затое аўтар вельмі асьцярожны, калі закранае дрэнныя бакі расейскага рэлігійнага жыцця, адносіца да гэтага пытання, як да балючага месца, больш стараецца зъяўрнуць увагу на дадатныя бакі рэлігійнага жыцця.

Аднак у гэтай вартаснай кніжцы не абышлося без некаторых недакладнасцяў і нястачаў.

Часам гаворачы аб прычынах некаторых падзеяў, зашмат апраўдае дрэнныя ўчынкі расейскіх цароў.

Для азначэння беларусаў, аўтар карыстаецца словам: *Weissrussland*. Відавочна яму ня ведамая кніга Энгельгардта: «*Weißruthenien—Volk und Land*» выданая ў Бэрліне 1943 г. Там ёсьць даволі аргумэнтаў на доказ беспадстаўніцтва слова *Weissrussland* для азначэння Беларусі. Тут ня месца паўтараць гэтыя доказы, але варта зъяўрнуць увагу, што з навуковага

гледзішча становішча аўтара да іменнае беларускага тэрміналёгіі штонайменш неконсэквэнтнае. Ён слова «Русь» усюды пакідае непераложным, дык як-жа тады мягчыма гэтае самае слова ў спалучэныні «Беларусь» перакладаць, ды яшчэ перакладаць у такі недарэчны спосаб нароўні з Белай Расеяй адным і тым же нямецкім словам *Weissrussland*? Гэтак робяць расейцы з чиста імпэрыялістычна-нацыяналістычных меркаваньняў, але для нямецкае навукове саліднасці ісці бяскрытычна за гэткім расейцамі ёсьць паважным мінуоам. Дый сам аўтар ня раз быў у клопаце, як з такім назовам разрозніць беларусаў ад белае расейскае эміграцыі? З гэткаю тэрміналёгіяю нават Денікін стаўся «беларускім» генэралам (с. 601) і двукосье тут нічога не памагае, а на наступных старонках дык і дукасье адпадае.

Шкада так-жа, што аўтар ня выкарыстаў у сваёй працы твору кс. Ал. Станкевіча — «Хрысьціянства і Беларускі Народ». Вільня 1940 г., ды агулам як відаць з бібліографіі, нават ня выкарыстаў ніводнага твору расейскіх аўтараў, якія займаліся беларускаю царкоўнаю гісторыяю. Магчыма дзеля гэтага аўтар залічыў да выдатных расейскіх дзеячоў і святых з XIII веку ўсіх выдатных беларусаў, а потым з гэтага зрабіў такі вынівак (на с. 130), што ня было вялікіх беларускіх святых.

Відаць дзеля гэтае самае прычыны аўтар ня ўзглядніў таго факту, што на Беларусі супрацьлацинскія настроі зъявіліся зусім з іншых краін, як у Расеі, бо Беларусь ніколі ня была пад татарскім панаваньнем і дзеля гэтага на Беларусі не татары, але крыжаносцы, як прадстаўнікі лацінства, сваімі войнамі выклікалі варожасць да сябе і да свае веры. Аўтар аб гэтым напэўна добра ведае, бо ў 1936 г. выдаў паважную монографію аб царкоўнапалітычных зъменах на абшары ўсходняе Прибалтыкі — дзіўна, што цяпер ня выкарыстаў сваіх папярэдніх досьледаў. Пры гэтай нагодзе варта зъяўрнуць ўвагу на такое непраўдзівое цверджанье аўтара быццам: «увесь «рускі» народ свае істотныя сваесаблівасці заўдзячвае татарам» — уагульніваць гэтага цверждзання аніяк нельга, а тымболыш у гэткім значэнні слова «рускі» браць у двукосье, каб праз гэта адносіць яго да ўсіх ўсходніх славянаў.

Гаворачы аб «рускіх» цэнтрах у XII веку, зусім не ўспамінаеца аб Полацку — гэта сапраўды недагляд слана.

Шкода, што аўтар трymаеца расейскае гіпотэзы, быццам Русь распалася пасля ўпадку Кіева і што быццам ўсходне-славянскія народы утварыліся толькі ў XV в. У сапраўднасці гэты падзел адбыўся ў дагістарычных часох і якраз адным з найважнейшых матываў, якія спанукаюць. Уладзімера прыняць хрысьціянства, было тое меркаваньне, каб хрысьціянскаю вераю спэмэн-

таваць у адну суцэльнасьць усе тыя розныя славянскія народы, якія яму ўдалося заваяваць. Ён бачыў, што ніводная паганская рэлігія, ані іхня сумесь, якую ён стараўся стварыць, арганізуючы ў Кіеве паганскі пантэон, да гэткас мэты не надаецца. Праўдай можа быць у расейскай гіпотэзе толькі тое, што сучасныя назовы ўсходніх славянаў, якія некалькі раз мяняліся, пачалі канчатка фіксавацца ў XV в. Якраз гэты факт зъмены назову змушае аўтара часта браць старыя іменныя назовы народу у двукосье, каб не адступаючы ад ужыванае раней тэрміналёгіі, не ўвайходзіць у супяречнасьць з праўдаю. Аднак не заўсёды гэта аўтару ўдаецца і часам чытач даведаецца, што былі «праваслаўныя беларусы і літоўцы» (с. 256).

Памылковым ёсьць цверджаньне, што Сымон Полацкі паходзіў з украінскіх земляў; хіба-ж Палацк знайхдзіца на украінскіх землях?

Адносна Францішка Скарыны так-жа паданыя факты ня зусім згодныя з праўдаю, бо Скарына ў Кракаве атрымаў толькі бакалаўрат, а дактарат атрымаў у Падуе 9. XI. 1512 г. і дзейнасьць гэтага вучонага мела большае значэнніе, як гэта выдаецца аўтару.

З іншых драбнейших недакладнасьцяў варта засцеміць, што: каталіцкія экзархаты для Беларусі, Валыні і Украіны былі створаны не падчас нямецкага акупацыі, але крыху раней у 1940 г.

Адносна ролі варшаўскага мітр. Дзяніса ў жыцьці Украінскае Праваслаўнае Царква, дык аўтар, відаць, паблытуаў імёны, кажучы, што мітр. Дзяніс змог заснаваць «аўтаномную Царкву на чале з яп. Аляксеям (с. 625). У сапрауднасьці аўтаномную Укр. Царкву заснаваў арх. Аляксей (Грамадзкі) на саборы япіскапаў у Пачаеве і абвесціў гэту аўтаномію 18. VIII. 1941 супраць волі мітр. Дзяніса. Адказам на гэты акт быў дэкрэт м. Дзяніса з дня 24. XII. 1941 аб назначэнні арх. Палікарпа «Тымчасовым Адміністраторам

Праваслаўнае Аўтакефальнае Царквы на вызваленых землях Украіны».

У адмену ад беларускага бібліографіі, бібліографія датычна украінскага рэлігійнага жыцьця даволі багатая, але чамусьці не ўспамінаеца вельмі вартасная для абгаворванае тэмы кніжка у нямецкай мове Эд. Вінтера — «Бізантыя і Рым у змаганьні за Украіну». Ляйпциг 1942 г.

Чамусьці мітр. Яzon Ю. Смогожэўскі ўсюды пішацца Смогожэўскі.

Гаворачы аб некаторых расейскіх сектах, як хлыстах, скапшох і інш. падаюцца толькі самыя назовы гэтых сектаў, без лакладнейшых паясьненняў.

Вельмі набежна ўспамінаеца аб сучасных экзархатах Маскоўскага Патрыярха і зусім не ўспамінаеца аб самаліквідацый абаўленцаў, а гэта вельмі важны факт для сучаснае савецкае «Праваслаўнае Царквы, бо якраз туды перайшлі ў 1943-1944 гадох усе абаўленцы.

Гаворачы аб зъмене савецкае палітыкі ў адносінах да Праваслаўнае Царквы, варта бытоб ясьней підчыркнуць, што ў корані гэтае зъмены ляжыць новы спосаб бальшавіцкае барацьбы з рэлігіяй і Царквой, апаноўваючы яе кіраўніцтва і по-тym развольваючы яе знутра. Калі сёньня даюцца нейкія «новыя магчымасці дзеяньня» для Праваслаўнае Царквы ў СССР, дык гэта ёсьць магчымасці прапагаваць нянявісьць да каталіцызму і славіць Савецкі Саюз — гэта быцшам дзівзе найгалаўнейшыя догмы савецкае Царквы, якімі ўвесь час займаецца «Журнал Маскоўскага Патрыярхіі» і савецкія епархі ў сябе ўдома і на міжнароднай арэне.

Уканцы аднак трэба заўважыць, што ўсе гэтыя ўвагі адносна «Усходне-славянскае царкоўнае гісторыі», незалежна ад таго, як іх ацэньваць, ці больш, ці менш важнымі, не пазбаўляюць самога твору, ягонае вялікае вартасці.

а. Л. Гарошка.

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

ПРАДАЎЖЭНЬНЕ СЪЯТОГА ГОДУ.

Пасля закрыцця Съятога Году ў Рыме і замураваныя съвятых дзівераў у галоўных рымскіх базыліках Свяцайшы Айцец Пій XII выдаў бульлю аб прадаўжэнні Съятога Году на ўесь сьвет на працягу 1951 г. Адносна атрыманыя съвятагодніх адпustaў выдалі адпаведныя распоряджэнні майсцовых біскупы.

СЪМЕРЦЬ КАРДЫНАЛАЎ.

Дня 21-XII-50 памёр берлінскі кардынал Я. Эм. Конрад фон Прайсінг, а 14-I-51 памёр дэкан кардынальская калегія Я. Эм. Францішак Маркетті-

Сальгаджяні. Цяпер у кардынальской калегіі астасіся толькі 50 чалавек і ёсьць вольных 19 кардынальскіх мейсц.

ТЫДЗЕНЬ МАЛІТВЫ ЗА ЗЛУЧЭНЬНЕ ЦАРКОЎ.

Штогод Каталіцкая Царква ў студзені між 18 і 25 арганізуе Тыдзень Малітвы за злучэнні Царкоў. З гэтае нагоды сёлета дня 21 студзеня ў парыскай катэдры Нотр Дам адслужыў урачыстую Службу Божую яго блажэнства сірыйскі патрыярх Максім IV Саіг у саслужэнні 2-х сірыйскіх біскупаў і 8 съвтароў з каталіцкіх місіяў бізантыйскага абраду ў Парыжу розных на-

цыянальнасцяў: беларускае, грэцкае, расейскае, румынскае і ўкраінскае. Гэтая ўрачыстая Служба Божая была тэлевізаваная Парыскім Радыё.

БЯЗБОЖНАЯ ПРАПАГАНДА.

Камуністычная маскоўская газета «Правда» паведамляе, што сёлета на пачатку лютага цэнтральны камітэт маскоўская камуністычнае партыі признаў, што ягоная праца адносна змаганьня з «рэлігійнымі перажыткамі» была нездавальнюючая і дзеля гэтага намеціў на бліжэйшую будучыню новую праграму супрацьрэлігійнае дзеяньсці, якая мае ахопліваць бязбожныя канфэрэнцыі, адчыты і розныя агітацыйныя выдавецтвы.

ПАЛАЖЗНЬНЕ КАТАЛІЦКАЕ ЦАРКВЫ Ў ЧЭХАСЛАВАЧЧЫНЕ ПАГАРШАЕЦЦА.

Чэхаславацкі камуністычны ўрад пастанавіў за ўсякую цану зынішчыць усякі супраць Каталіцкае Царквы ў сваіх межах, пазбаўляючы яе ў першую чаргу правамоцнае епархii. Пасьля засуджанья і ўвязненія найбольш актыўных біскупau ўрад самавольна назначае на біскупскія пасады адміністратораў спаміж т. зв. «прагрэсіўных сьвятароў», звычайна абложаных рознымі царкоўнымі карамі і гэтым выклікае вялікае замяшаньне ў вернікаў. Як паведамляюць з Ватыкану, цяпер у Чэхаславаччыне знайходзіцца ў турмах каля 2-х тысяч каталіцкіх сьвятароў.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

БАЦЬКАЎШЧЫНА.

Перамяшчэніі савецкіх епархаў.

«Журнал Маскоўская Патрыярхii» з лістапада 1950 г. падае кароценкую зацемку, што яп. Паісія, які быў на пакоі, назначана япіскапам Пінскім і Лунінецкім. Нічога ня кажацца, дзе дзеўся арх. Даній (Юзьвюк) Пінскі і Палескі, які рэптырываўся з Аўстрыі ў 1946 г. У сьнежанскім нумары ЖМП так-жа ніякіх вестак аб арх. Даніле ніяма, відаць ён трапіў у няласку. Нованазначаны Пінскі яп. Паісій (Образуев) родам з Тамбоўшчыны, хіратанізаваны толькі ў 1944 г. на яп. Берасцейскага і ўжо за гэты кароткі час перамяшчаецца аж сёмы раз.

Вымодненіе.

Кароткая зацемка, аб масавым вымодненні Беларусi, якая была падана ў №р. 31-32 нашага часапісу атрымоувае штораз новыя падцверджанні. Нядайна ў Парыжу выдана ў французкім перакладзе ўспаміны быўшага гішпанскага камуністычнага генэрала Валентына Гонзалез, які піша пад псэўдонімам Эль Кампэсіно — «La vie et la mort en U. R. S. S.». (Жыцьцё і смерць у СССР). Гэн. Гонзалез пасьля гішпан-

СТАНОВІШЧА ФІНЛЯНДЗКАЕ ПРАВАСЛАУНАЕ ЦАРКВЫ.

Яшчэ ў 1945 г. дэлегацыя Маскоўскага Патрыярха была адведала Фінляндыю з мэтаю узялжененія Фінляндзкае Прав. Царквы ад Маскоўскага Патрыярхату. Ведама што Фінляндзкая Прав. Царква мае сваю аўтакефалію ад 1920 г. прызнаную Бізантыйскім Патрыярхатам у 1923 г., але зусім ня прызнаную Маскоўскім Патрыярхатам. Дзеля гэтага на маскоўскія працаваны фінляндзкія епархі адклікаліся да Бізантыі, а ў канцы 1950 абвесцілі, што яны і далей астаюцца аўтакефальнымі пад пратэкцыяй Бізантыйскага Патрыярхату. Гэта адзінай з Праваслаўных Царкоў у сферы савецкіх упłyvaў, якая адважылася на такі крок.

ПАТРОН ТЭЛЕГРАФІСТАЎ І ТЭЛЕФОНІСТАЎ.

Св. Кангрэгацыя Абраадаў нядайна аввесціла архангела Гаўрыла патронам для тэлеграфістаў і тэлефоністаў.

УЗГАДАВАНЬНЕ МОЛАДЗІ ў ЮГАСЛАВІІ.

Бязбожная працаванда ў Югаславіі і на далей захоўвае свой ваюча-бязбожніцкі характар. Нядайна на паседжаньні цэнтральнага камітэту Югаслаўскага Арганізацыі Моладзі старшыня гэтае арганізацыі М. Нэоріціч заявіў, што «Царква ёсьць найгоршым ворагам моладзі».

сказае дамовае вайны быў уцёк у Савецкі Саюз, а потым там трапіў у няласку і скаштаваў савецкага «раю» на Варкуце і ў іншым концлягерах. У 1949 г. яму удалося ўцячы. У сваіх успамінах Гонзалез гаворыць і аб Беларусі на стар. 92 і 104. Ён кажа, што з усіх савецкіх рэспублік Беларусь пачярпела ад НКВД найбольш. У гадох 1944-46 на Беларусі адбыліся тры вялікія чысткі насельніцтва. У 1944 г. чысцілі пад закідам шпіянажу і пераважна растрэльвалі. У 1945 г. вышуквалі «эраднікаў» бацькаўшчыны і вывозілі ў Сібір. Найбольш лютая чыстка адбылася ў 1946 г., у часе якое шмат было вывезена ў Сібір і шмат разъмешчана ў мяісцовых канцэнтрацыйных лягерах. Ад гэтае чысткі мало хто ўцалеў. Цяпер на Беларусі ёсьць шмат канцэнтрацыйных лягераў; з больш ведамых аўтар называе лягеры ў ваколіцах: Менска, Рагачова, Каценкавіч, Крычава, Баранавіч і Глыбокага.

АРГЭНТЫНА.

Вечар Беларускае Калёніі ў Буэнос-Айрэс.

Управа Згуртаваньня Беларусаў у Аргэнтыне падзіла дня 13-І г.г. вечар Каляду і спатканьне Новага Году.

Акрамя сяброў Згуртаваньня на Вечары ўдзель-



Горадня перад другою сусветнаю вайною.

ічала шмат госьцяў так з новае, як і з старое эміграцыі. Распачаўся Вечар прывітальнай пра- мовою старшыні Згуртавання К. Мерляка, пасъ- ля чаго адбылося спажыцьцё традыцыйнае вячэ- ры, а ў міжчase на сцене выконвалася мастацкая частка Вечара, на праграму якое злажыліся: «Ра- рыёперадача на Бацькаўшчыну», у апрацоўцы Ул. Другаўца. Наступна ўдала былі выкананы Бычкоўскімі песьні: «На выгнанні» і «Нёман». Цалей выступалі: хор пад кірауніцтвам І. Гэйхроха, дуэт А. Грынкевіча і М. Бычкоўскай, ды А. Грынкевіча і Л. Дземідзенка. Асабліва цепла быў стрэ- нуты слухачамі выступ маладых беларускаў, народа- жаных ўжо ў Аргэнтыне: Соні Хрол і Элізы Лой- ко, якія вучасцца ў Аргэнтынскай Кансэрваторыі. Яны выканалі дзьве аргэнтынскія песьні пад гучныя воплескі слухачоў. У міжчase прадэкламавана верши: Ганна Мерляк — «Мацеры» і Г. Юзэфо- віч — «Беларусь перадусім». На заканчэнні ба- летная група пад кірауніцтвам Ул. Катовіча вы- канала некалькі сваіх нумароў.

БЯЛГІЯ.

Агульны Зьезд СББ.

Сёлета дня 4-га лютага адбыўся, ў Лювэне чарговы Агульны Зьезд Саюзу Беларусаў у Бэль- гії. Распачаўся Зьезд Службаю Божаю, якую ад- правіў а. Аўген Смаршчок. Нарады Зьезду распа- чаліся пападудні справаздачою старшыні СББ інж.

Я. Жытко. Ён у сваёй справаздачы азначыў ня толькі асягненыні ў працы за мінулы год, але і ня- стачы. У дыскусіі над справездачай намечана вы- тычныя для пляну працы на бягучы год.

Пасъля абсалюторіі з падзякай для ўступаю- чае управы, выбрана новую управу ў такім скла- дзе: старшыня інж. Я. Жытко, заступнік старшыні — В. Кіпель, сакратар — Т. Мазура скарбнік — В. Рамук, сацыяльны рэфэрэнт — а. А. Смаршчок.

Уканцы пасъля вольных прапановаў уложана плян працы і прынята рэзоляцыі аб ідэалагічным становішчы СББ.

З нагоды Зъезду студэнцкі хор пад кірауніц- твам кампазытара М. Раўенскага наладзіў канцэрт беларускіх народных песьняў.

ВАТЫКАН

Радыёвы канцэрт

Ватыканская Тэлевізійная станцыя ладзіла сё- лета 9-І міжнародны съпявачкі канцэрт. На ім ад беларусаў выступаў ведамы бас Пётра Конюх, зда- бываючы адну з лепшых анэнаў у кірауніку кан- цэрту. Найбольш чаравала слухачоў беларуская народная песьня «Што за месяц».

З. Ш. А.

Стараньнем Аб'яднання Праваслаўных Белару- саў у З.Ш.А. арганізуецца першая беларуская пра- васлаўная паraphвія ў З.Ш.А., якая мае падлягаць

юрыдыкцыі арх. Міхаіла — Экзарха Канстанты-
Нопальскага Патрыярха.

З дзейнасці Б.-А. Н. Р.

Найстарэйшая беларуская арганізацыя ў Амэ-
рыцы Беларуска-Амэрыканская Нацыянальная
Рада ў Чыкаго на сваім гадавым Сходзе 3-XII-51
першавыбрала сваю ўправу і намеціла плян працы
на бягучы год, якая мае быць значна зактыўіза-
ваная ў пароўнаньні да мінульых гадоў. Ужо ад
1-I г.г. начаў выходзіць на рататары часапіс
«Весткі Б.-А. Н. Р.».

Кангрэс Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня.

У днёх 17-18 лютага г.г. адбыўся ў Нью-Ёрку
першы Кангрэс Беларуска-Амэрыканскага Задзі-
ночаньня, на якім уздельнічала 48 дэлегатаў з
адзьдзелаў: Чыкаго, Кліўленд, Спрынгфільд, Нью-
Ёрк-Мангэттан, Нью-Ёрк-Мэспэт, Бруклін, Дэт-
ройт, Джэрсі-Сіты, Ньюарк. Акрамя таго былі пры-
сутныя шматлікія госьці між якімі былі карэспандэнт «Таймса» і карэспандэнт «Словак в Амэры-
кэ», якія потым падалі ў сваіх газетах весткі аб
Кангрэсе і Беларусі.

На Кангрэсе было прынята цэлы рад важных
рэзоляцыяў, як вытычных для ўправы Б.-А. З.
Уканцы былі высланы прывітальнія тэлеграмы:
прэзыдэнту Труману, губэрнатару штату Нью-
Ёрк і бургомістру гораду Нью-Ёрк — Імпэлль-
тэру.

НЯМЕЧЧЫНА.

Выстаўка беларускага друку.

У пераходным лягеры Куксгафэн у днёх 20 і
21 студзеня г.г. старанынем Беларускае Біблія-
графічнае Службы ладзілася выстаўка беларуска-
га друку на эміграцыі. З гэтае нагоды ф-йн Бэр-
нард прачытала рэфэрат: «Беларусы ў змаганьні
за волю». Выстаўку аглянула 1.300 чалавек у тым-
ліку і карэспандэнты мяйсцовых нямецкіх газэ-
таў, якія потым зъмісьцілі ў «Куксгафэнэр Прэс-
сэ» і «Куксгафэнэр Рундшаў» вялікія артыкулы
аб Беларусі.

Съмерць мітр. Панцялеймана.

Быўшы галава Беларускае Праваслаўнае Цар-
вы мітр. Панцялейман Ражноўскі памёр 30-га
сінэктніка 1950 г. у лягеры Фэльдмохінг ля Мюн-
хэну і пахаваны на мяйсцовых могілках. Покой-
ны ад 1945 г. перайшоў да Расейскае Праваслаў-
нае Зарубежнае Царквы, але ўвесь час не зракау-
ся тытулу мітрапаліта Менската і ўсіе Беларусі.

У лягеры Фэльдмохінг.

Вялікі лягэр для перамешчаных асобаў у
Фэльдмохіне ля Мюнхэну ўважаўся міжнародным,
але да нядаўна там усе кіраўнічыя становішчы зай-
малі расейцы. Гэткі стан рэчаў апрабавала мяйсцо-

вая ўлада IPO. Але нядаўна зъмяніўся старшыня
мяйсцавага IPO і гэтым разам іраўскія ўлады
узвяднілі справядлівую дамаганіні ўсіх нацыя-
нальнасцяў Фэльдмохінскага лягера, дазваляю-
чы кожнай з іх мец свой нацыянальны камітэт
і прадстаўніка ў лягэрным камітэце. У выніку гэ-
тага беларуская група, якая ў Фэльдмохіне на-
рахоўвае 150 чалавек на сваім агульным сходзе
выбрала мяйсцовы беларускі камітэт з Б. Дубоў-
скім на чале і адначасна яго-ж упаўнаважніла
быць прадстаўніком ад беларусаў у лягэрным камітэце.

ФРАНЦЫЯ.

Гадавы Сход.

Дня 11-га лютага г.г. у салі Хрысьціянскага
Сындыкату ў Парыжу адбыўся гадавы сход Па-
рыскага Філіі Аб'еднання Беларускіх Работнікаў
у Францыі. Справаудача старшыні Рэвізійнае Ка-
місіі і старшыні ўправы выказалі, што акрамя чы-
ста прафэсійнае працы АБРФ ладзіла з уласнае
ініцыятывы і сумесна з іншымі арганізацыямі рэ-
фэраты, акадэміі і інш. Пасля дыскусіі над спра-
вазадачамі выбрана новую ўправу, у такім складзе:
старшыня — А. Яцэвіч, сакратар — М. Бельке-
віч, скарбнік — Я. Чыгір. Закончыўся Сход агуль-
ным адсыпіваннем песні «Беларусь наша маці
краіна».

Заклік АБРФ філіі Ля Крэзо.

Беларусы з Ля Крэзо і ваколіц ужо доўгі час
устпамагалі, як маглі, свайго цяжка хворага сябру
Фр. Рашкевіча. Апошнім часам на дапаўненіне ня-
шчасціца цяжка захварэла жонка Рашкевіча і аста-
ліся без бацькаўскага апекі двое іхных дзяцей. У
гэткім цяжкім палажэнні невялікая група бела-
русцаў у Ля Крэзо ня ў сілах даць адпаведную по-
моч. свайму сябру і дзеля гэтага зъвяртаецца да
усіх Беларусцаў у Францыі; паматчы хто чым можа
свайму суродзічу ў цяжкім няшчасці. Ахвяры
найлепш слаць праз Беларускую Грамадзкую Апе-
ку пры Беларускай Рэлігійнай Місіі ў Парыжу на
адрес: Chèque Postal : Paris c. 6287 44,
R. P. Horosko Leo, 95, rue de Sèvres, Paris VI^e.

«ЛЮТЫ» МЕСЯЦ.

Сёлетні люты стаўся сапраўды лютым меся-
цам для тых нямногіх беларускіх каталіцкіх сьвя-
тароў, якія ёсьць на эміграцыі. Дня 1-га лютага
мусіў пайсці на аперацыю рэктар Беларускае
Каталіцкае Місіі ў Лёндане а. д-р Ч. Сіповіч. Ты-
дзень пасля ў Францыі а. Фр. Чарняўскі толькі
вялікім шчасцем астаўся пры жыцьці ў няшчас-
ным выпадку з аўтам але цяпер залечвае ў шпі-
талі зломанае рабро і пашкоджаную скру на ча-
ле. У Рыме а. д-р П. Татарыновіч адляжаў больш
тыдня цяжкую грыпу. Вялікае Дзякую Богу, што
усе гэтыя выпадкі скончыліся шчасціліві!

На фонд «Божым Шляхам» і на Выдавецкі Фонд «Добрае Кніжкі» прыслалі за апошніх 3 месяцы:

Азарко І. 350, Асіпчык А. 350, Багушэвіч В. 475, Баяроўскі М. 565, Буйвіла Я. 500, Буткевіч С. 475, Віценчык М. 700, Вострыкаў (групса з Бэльгіі) 2.000, Гасьцееў Ю. 250, Грэнкевіч 700, Даніловіч Б. 700, Дорошэвіч М. 1.725, Дэмковіч Т. 475, Елешэвіч П. 600, Захарэвіч І. 250, Лабэцкі А. 238, Лазоўскі Л. 475, Лобач 350, Лось Г. 475, Мазура Х. 500, Мурашка Ю. 500, Машонскі 350, Новак М. 350, Н. Н. 3.000, Нагорны Б. 250, Пузоўскі З. 250, Пешэрскі М. 750, Пячоніка Л. 475, Раманоўскі Я. 500, Р-ко А. 200 Саўко В. 475, Сенкевіч Г. 475, Скабей 2.400, Смаршчок М. 700, Трэйго Ф. 455, Чарнэцкі Я. 800, Ч. Ф. 2.000, Шастак М. 565, Шашылоўская А. 475, Шэздзюк 238, Янцэвіч К. 238, Яраш 400, Яцкевіч Г. 500, Яцкевіч Д. (групса з Аўстраліі) 2.904.

АТРЫМАНА

За мінулы год рэдакцыя атрымала ў форме вымены наступныя газеты і часопісы:

Аб'еднанье Нр. Нр. 1-12.
Бацькаўшчына Нр. Нр. 61-64.
Баявая Ускалось Нр. 3.
Беларус Нр. Нр. 1-2.
Беларус на чужыне Нр. 18.
Беларускае Слова Нр. Нр. 13-14.
Беларускі Патрыёт Нр. Нр. 1-2.
Беларускі Эмігрант Нр. Нр. 1-11.
Бюлетэнь БННХР Нр. 1.
Вольнае Слова Нр. Нр. 1-5.
Змагар Нр. 3.
Інфармацыйны Бюлетеń САБЭ Нр. 1-5.
Інфармацыйны Бюлетеń ОББ Нр. 1-9.
Моладзь Нр. Нр. 16-20.
Мэдычная Думка Нр. 3.
На шляху Нр. Нр. 9-11.
Новае жыццё Нр. 5.
Патрыёт Нр. Нр. 4-5.
Рунъ Нр. 1.
Скаўцкая Інфарм. Служба (CIC) Нр. Нр. 18-20.
СІС Нр. Нр. 18-19 (4-5).
Шыпшина Нр. Нр. 8-9.
Вістник (Парыж) Нр. 60.

Вістник (Торонто) Нр. Нр. 1-24.

Вісты Нр. Нр. 1-24.

Канадыйскій Ранк Нр. Нр. 695-719.

Народне Слово Нр. Нр. 1-50.

Слідами малой святої Нр. Нр. 9-12.

Украінець-Час Нр. Нр. 1-47.

Украіна Нр. Нр. 1-3.

Украінскій голос Нр. Нр. 1-52.

Шлях Нр. Нр. 1-53.

Наш Приход Нр. Нр. 7-8.

Православный Белорусс Нр. Нр. 9-12.

Oriente Nr. 37-41.

Christianitas Nr. Nr. 5-7.

Der Christliche Sontag Nr. Nr. 13-50.

Katholischer Digest Nr. Nr. 1-12.

Newsletter from behind the iron curtain
Nr. Nr. 156-206.

Атрыманыя кнігі:

Сымн Брага — Балцкі элемэнт пры паўстаньні сучаснага Беларускага народу. Выданьне «Ускалось» 1950 г. ф. 8°. Стр. 15.

Ніна Змагарка — Памятай Бацькаўшчыну! Выданьне «Ускалось» 1950 г. ф. 16°. Стр. 16.

Пракоп Каваль — Беларусь у датах, ліках і фактах. Выданьне «Моладзі». Парыж — 1950 г. ф. 4°. Стр. 68.

— Кніга ахвяраў бальшавізму. Кн. I. Выданьне С.Б.Ж. 1950 г. ф. 8° стр. 23.

— Архіпастир скіtalьніків. Рим-Парыж. ф. 8°. Стр. 62.

— Ватикан і Украінцы — Парыж 1950. ф. 16° Стр. 46.

о. Іван Яцків — Основні правды хрыстиянської віри. Рим-Парыж 1950 г. ф. 8°. Стр. 76.

Mikola Abramcyk — I accuse the Kremlin of genocide of my nation. Toronto 1950. f. 8° Str. 36.

— Human rights and genocide in the Baltic states. Stockholm 1950. f. 8°. Str. 57.

Jean Mauclère — La situation de l'Eglise Catholique en Lithuanie. Le Raincy. 1950 f. 16°. Str. 28.

A. M. Amman — Ostslawische Kirchengeschichte. Wien 1950. f. 8°. Str. 764.

www.Kamunikat.Org